

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Immonen Jaana

Kehittämishanke

Oppilaitososuuskunta – silta oppimiseen ja yrittäjyyteen

Työn ohjaaja Kosti Nivalainen
Tampere 10/2010

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Immonen Jaana
Oppilaitososuuskunta – silta oppimiseen ja yrittäjyyteen
34 sivua + 11 liitesivua
Lokakuu 2010
Työn ohjaaja Kosti Nivalainen

TIIVISTELMÄ

Työelämän tarpeet ovat muuttuneet ja yrittäjyys on osa työntekijän arkea tämän päivän yhteiskunnassa. Yritykset hakevat palvelukseensa osaajia, joilta löytyy yrittäjämäistä asennetta; luovuutta, oma-aloitteisuutta ja monipuolista kokemusta. Oppilaitososuuskunta oppimisympäristönä on oppimismenetelmä, jolla nykyaikainen koulutus vastaa työelämän uusiin haasteisiin tavoitteena valmentaa yritysmaailman kaipaamia osaajia.

Kehittämishankkeen ensimmäisenä tavoitteena oli antaa tietopaketti Pirkanmaan ammattiopiston Nokian toimipisteen opetushenkilöstölle ja opiskelijoille oppilaitososuuskuntatoiminnasta. Tavoitteena oli välittää tietoa millainen oppilaitososuuskunta on oppimisympäristönä. Millaista on oppilaitososuuskunnassa työskentely ja opintopisteiden kerääminen sen kautta sekä miten oppilaitososuuskunnassa työskentely parantaa työllistymismahdollisuuksia opintojen jälkeen.

Kehittämishankkeen toisena osana tehtiin kartoitustyö, jossa selvitettiin kiinnostaako oppilaitososuuskuntatyöskentely Pirkanmaan ammattiopiston Nokian toimipisteen opetushenkilöstöä ja opiskelijoita. Voisiko Nokian toimipisteeseen kenties tulevaisuudessa perustaa oppilaitososuuskunnan? Kartoitus toteutettiin järjestämällä opettajille ja opiskelijoille omat infotilaisuudet oppilaitososuuskuntatoiminnasta, ja mielipiteet kerättiin molempien tilaisuuksien jälkeen täytettävillä palautelomakkeilla. Kehittämishankkeen aikana tuotettu materiaali kerätään talteen mahdollista myöhempää tarvetta, esimerkiksi muille oppilaitoksille suunnattua oppilaitososuuskuntatyöskentely -tietopakettia varten.

Kehittämishanke osoitti, että kiinnostusta oppilaitososuuskuntatoimintaan löytyy niin opettajien kuin opiskelijoidenkin joukosta. Jotta oppilaitososuuskunta Pirkanmaan ammattiopiston Nokian ja Ylöjärven toimipisteisiin voidaan perustaa, on asiaa vielä alustettava lisää ja saatava mukaan lisää toiminnan kannalta olennaisia sidosryhmiä.

Sisällysluettelo

1 Oppiminen ja yrittäjyys oppilaitososuuskunnassa	4
2 Toiminnallinen aktivoiva oppimisympäristö	7
2.1 Oppimisympäristöajattelu	7
2.2 Oppilaitososuuskunta oppimisympäristönä	8
3 Yrittäjyyskasvatus mukana opetussuunnitelman perusteissa.....	13
4 Osuuskunnan arvot ja yritysmuoto.....	16
4.1 Osuustoiminnan arvoperusta.....	16
4.2 Osuuskunta yritysmuotona.....	16
4.3 Osuuskunnan erot osakeyhtiöön	18
4.3 Osuuskunnan organisaatio ja toiminta	19
5 Kehittämishankkeen toteuttaminen.....	22
6 Opettajien ja opiskelijoiden käsitykset oppilaitososuuskunnan hyödyistä ja haitoista	26
7 Johtopäätökset ja tulevaisuuden visiot.....	30
Lähteet.....	34
Liitteet	35
Liite 1: Pirkanmaan ammattiopiston Nokian toimipisteen opettajille suunnatun oppilaitososuuskuntainfon PowerPoint – esitys materiaali	35
Liite 2: Pirkanmaan ammattiopiston Nokian ja Ylöjärven toimipisteiden opiskelijoille suunnatun oppilaitososuuskuntainfon PowerPoint – esitys materiaali	38
Liite 3: Pirkanmaan ammattiopiston Nokian toimipisteen opettajille suunnatun oppilaitososuuskuntainfon palautelomake	42
Liite 4: Pirkanmaan Ammattiopiston Nokian ja Ylöjärven toimipisteiden opiskelijoille suunnatun oppilaitososuuskuntainfon palautelomake.....	45

1 Oppiminen ja yrittäjyys oppilaitososuuskunnassa

Koulutuksella on suuri ja tärkeä merkitys kun rakennetaan tulevaisuutta ja valmenneen sen osaajia. Koulun toimintatavat ja toimintakulttuurit muuttuvat kehityksen myötä ja oppimisympäristön tulee heijastaa nyky-yhteiskuntaa ja tämän päivän työelämää. Tavoitteena on myös pyrkiä ennakoimaan tulevaa kehitystä. Koulun ja koulutuksen suuntaan on yhä enemmän odotuksia sen avautumisesta ympäröivään yhteiskuntaamme. Jotta tämä toteutuisi, odotetaan muuntautumiskykyä niin opiskelijoilta, opettajilta kuin koko koulutusjärjestelmältä. Muutosprosessi vie aikaa ja vaatii pitkäjännitteisyyttä. Myös yhteiskunnan on oltava valmis ottamaan koulu avoimin mielin vastaan. Muutos tapahtuu asteittain, ja siihen vaaditaan eri osatekijöitä, joista yksi voi olla oppilaitososuuskunta ja työelämän taitojen harjoittelu sen avulla.

Oppilaitososuuskunta oppimisympäristönä on uudenlainen, uudenlaista ajattelua niin opettajalta kuin opiskelijaltakin vaativa oppimistapa. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää paremmin oman opiskeluajankaisen toimintansa merkityksen tulevalle työelämälle ja omalle työllistymiselleen. Opiskelijalle annetaan eväitä nähdä työelämä yrittäjyyden näkökannalta ja häntä kannustetaan yrittäjyyteen. Opiskelijoilla on mahdollisuus oppilaitososuuskunnan kautta opintopisteitä kerätessään myös saada pientä palkkaa, mikä kannustaa opinnoissa käytännön työtehtävien tekemiseen. Oppilaitoksille oma oppilaitososuuskunta on kilpailuetu muihin kouluihin verrattuna opiskelijavalintoja tehdessään, koska oppilaitoksen maine ja opiskelijaksi pääsyn haluttavuus uusien opiskeluympäristö -mahdollisuuksien kautta lisääntyvät.

Hankkeessa korostuu oman tiedon etsintä aiheesta, koulutustilaisuuksien ja materiaalien suunnittelu sekä erittäin tärkeänä osana se, että aiheesta pitää kertoa innostavasti ja osata visioida mahdollisuuksien kautta mitä etuja hanke voi tuoda Pirkanmaan ammattiopiston Nokian toimipisteeseen. Pirkanmaan Ammattiopiston yrittäjyyden kehittämishanke, Taitokatu – projekti on tehnyt jo paljon esityötä oppilaitososuuskunta – aiheesta ja luonut perusraamit oppilaitososuuskuntien toiminnalle Pirkanmaan ammattiopiston sisällä. Hanke on innovatiivinen, koska oppilaitososuuskunta – malli on kehittelyn alla Pirkanmaan ammattiopistossa, joten omille oivalluksille ja ehdotuksille on ns. käytännön tilaus. Oppilaitososuuskunnat eivät vielä ole tavallisia, jokapäiväisiä ratkaisuja op-

pilaitoksissa opintotöiden tekemisessä, joten julkisuus on eduksi ja saattaa saada myös muut oppilaitokset kiinnostumaan aiheesta.

Hankkeeseen kuului kevätlukukaudella 2010 opettajille ja opiskelijoille järjestettävät oppilaitososuuskunta – infotilaisuudet. Molempien tilaisuuksien jälkeen osallistujien mielipiteitä kartoitettiin palautekyselyllä. Saatujen tietojen valossa suunnitellaan jatkotoimenpiteet, jotka kenties johtavat oppilaitososuuskunnan perustamiseen.

Hankkeesta saatavat tulokset hyödynnetään Pirkanmaan ammattiopistossa, niin Taitokatu – projektissa kuin Nokian toimipisteessä opintojen suunnittelussa ja oppilaitososuuskunta – asioiden jatkosuunnitelmien rakentamisessa. Jos kehitystyön tulokset osoittavat, että Nokian toimipisteeseen kannattaa oppilaitososuuskunta perustaa ja näin tulevaisuudessa tapahtuu, hankkeesta ovat hyötynneet Pirkanmaan Ammattiopisto, Taitokatu – projekti, Nokian toimipisteen opiskelijat ja opettajat sekä tulevat oppilaitososuuskunnan asiakkaat.

Hankkeen konkreettinen tuotos on selvitys siitä, miten Nokian toimipisteen opettajat ja opiskelijat suhtautuvat oppilaitososuuskunnan perustamiseen. Innostuvatko he, vai nähdäänkö aiheessa kenties liikaa riskejä tai pidetäänkö toimintaa sopimattomana oppilaitoksessa tehtäville opiskelijoille. Saatua tuloksia voi Pirkanmaan ammattiopisto hyödyntää oman tarpeensa mukaan. Oppilaitososuuskuntien kautta suoritettavat opinnot voivat mullistaa ajatuksen opiskelun ja työn kohtaamisesta oppilaitoksessa, jos hanke etenee positiivisesti eteenpäin. Aikaa tämä tietysti vie, tulokset eivät näy hetkessä, ja nämä tulokset eivät kuulu tämän kehittämishankkeen aikana tutkittaviin asioihin.

Kehittämishanke toteutettiin osana Pirkanmaan ammattiopiston yrittäjyyden kehittämishanketta. Taitokatu – projekti on ESR -rahoitteinen projekti, joka edistää yrittäjyyden, työelämän ja opiskelun limittymistä yhteen. Projekti on alkanut 1.8.2008 ja päättyy 30.4.2011. Projektin aikana kehitetään yrittäjyyttä lisääviä oppimisympäristöjä ja – menetelmiä. Samalla syvennetään yhteistyötä oppilaitoksen ja elinkeinoelämän välillä. Projektin vaikutuksena työpaikat saavat yrittäjämäisesti toimivia työntekijöitä ja opiskelijat saavat rohkeutta alkaa itse yrittäjäksi. Yhtenä tärkeänä osa-alueena Taitokatu – projektissa on oppilaitososuuskuntatoiminnan kehittäminen ja ylläpitäminen.

Pirkanmaan ammattiopistossa toimii tällä hetkellä 4 oppilaitososuuskuntaa, joista kaksi on perustettu Taitokatu – projektin toiminta-aikana. Oppilaitososuuskunnat Men At Work ja Tekevät Kädet toimivat Virtojen toimipisteessä. Oppilaitososuuskunta Arteklaani on perustettu 19.11.2009 Taitokatu – projektin aikana. Se toimii Pirkanmaan ammattiopiston Lempäälän toimipisteessä. Oppilaitososuuskunta Taitavat taitajat on perustettu 25.3.2010 ja toimii Kangasalan toimipisteessä.

2 Toiminnallinen aktivoiva oppimisympäristö

Oppimisympäristönä luokkahuonepainotteista perinteistä opetustapaa pidetään usein vanhanaikaisena. Manninen ja Burman ovat selittäneet ”uuden” oppimisympäristön tarkoittavan tavallisesti koulutuskäytäntöjä, joiden toteutusmuotona osittain tai kokonaan on jokin muu tapa kuin perinteinen luokkahuoneopetus. (Manninen & Burman & Koi-vunen & Kuittinen & Luukannel & Passi & Särkkä 2007, 17.) Kurssi- ja oppilaitoskeskeisestä opetustavasta onkin siirrytty useassa oppilaitoksessa oppimisympäristöajattelun, johon oppilaitososuuskunnassa työskentely kiinteästi liittyy.

2.1 Oppimisympäristöajattelu

Oppimisympäristön käsite on laaja, monimuotoinen ja monimerkityksellinen. Perusope-tuksen opetussuunnitelman perusteissa vuodelta 2004 mainitaan, että oppimisympäristö on oppimiseen liittyvää fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suh-teiden kokonaisuus, jossa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. (Perusopetuksen opetus-suunnitelman perusteet 2004, 18). Oppimisympäristö voidaan määritellä myös paikaksi, tilaksi, yhteisöksi tai toimintakäytännöksi, jonka tarkoitus on edistää oppimista.

Oppimisympäristössä korostuu erityisesti opiskelijan oma aktiivisuus ja kykeneväisyys itse ohjattuun opiskeluun. Tavoitteena on, että opiskelu tapahtuu osittain simuloitussa tai todellisessa reaali maailman tilanteessa ja opittavaan asiaan on mahdollista olla suo-rassa vuorovaikutuksessa. Oppiainekeskeisyyden sijaan opetuksen suunnitteluvaiheessa korostuu ongelmakeskeisyys sen sijaan, että pysyttäisiin oppiainekeskeisyydessä. Opis-kelu on kokonaisvaltainen prosessi, joka kestää erimittaisia aikoja, välillä pitkiäkin. Luovutaan lyhytkestoisista oppitunneista. Oppimisympäristössä oppijan tukena on ver-kostoja, jotka koostuvat tukihenkilöistä, mentoreista ja asiantuntijoista. Opettajan rooli tiedonjakajana vähenee, hän muuttuu organisaattoriksi, oppimisympäristön suunnitteli-jaksi ja oppijan tukihenkilöksi.

”Kyse on siten varsin pitkälti didaktisista muutoksista, joissa korostuvat oppilaskeskeinen, ongelmalähtöinen tutkiva oppiminen, sosiaalinen vuorovaikutus, yhteistoiminnallinen ja yhteisöllinen oppiminen sekä oppimisen siirtyminen tai verkottuminen myös luokkahuoneen ja oppilaitoksen ulkopuolelle” (Manninen jne. 2007, 19–20).

2.2 Oppilaitososuuskunta oppimisympäristönä

Oppimisympäristöjä kehitettäessä on eräänä keskeisenä tavoitteena löytää oppimisprosessiin liittyvien tavoitteiden ja erilaisten opiskelumuotojen yhteyksiä. Tavoitteena on myös luoda uutta opiskelukulttuuria. Keskeisiksi asioiksi ovat muodostuneet opiskelu ja oppilaskeskeiset opettamismenetelmät korostettuna oppilaan omalla aktiivisuudella. Oppiminen on sosiaalinen tapahtuma, johon osallistuu oppijan lisäksi muitakin tahoja. (Pulkinen 1997, 276).

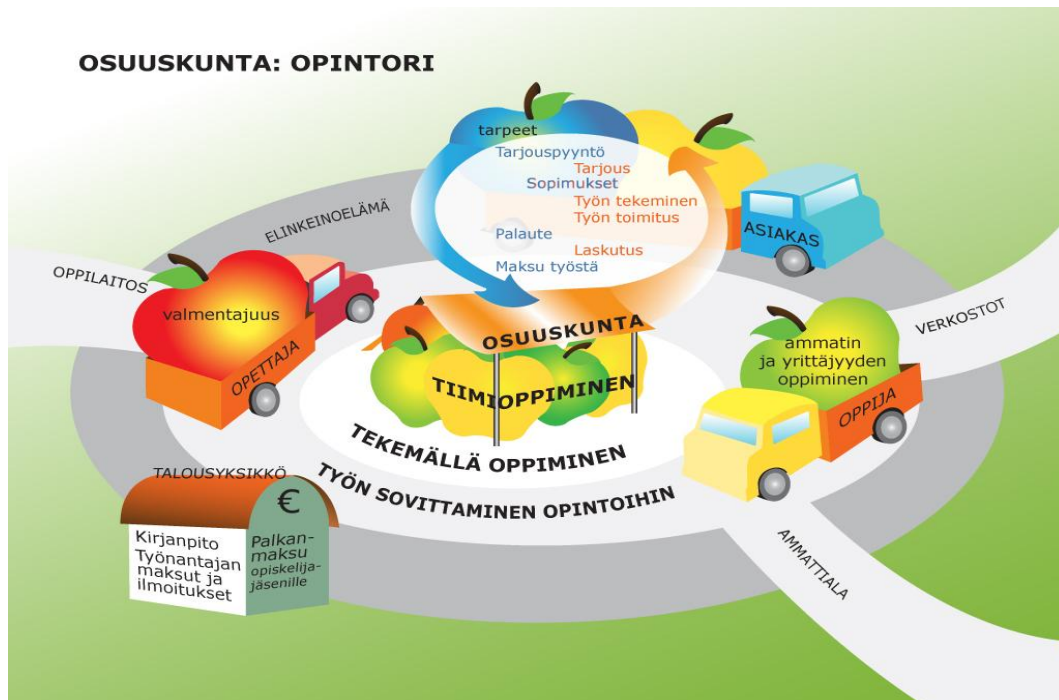
Osuuskunta on yritys ja yhteisö. Oppilaitoksessa se on myös oppimistapa. Opetusmenetelmänä oppilaitososuuskunta eroaa opetuksessa käytettävästä harjoitusyrityksestä. Osuuskunta on todellinen yritys, joka ei lopeta toimintaansa tietyn ajanjakson jälkeen kuten esimerkiksi Nuori Yrittäjyys – opintoihin kuuluvat NY-yritykset tekevät.

Oppilaitososuuskunnan perustavat opiskelijat opettajien ohjauksessa. Myös opettajat voivat olla jäseninä oppilaitososuuskunnassa. Perustamassaan osuuskunnassa opiskelijat voivat harjoitella itsenäistä yritystoimintaa siihen apua ja tukea saaden. Yhdessä oppiminen on myös tehokkaampaa ja hauskeempaa kuin yksin puurtaminen. Opiskelijat oppivat ottamaan vastuun osuuskuntansa toiminnasta, siihen liittyvistä rutiineista, mahdollisuuksista ja myös riskien hallinnasta. Oppilaitososuuskunnassa työskentelyn kautta opinnoista tulee luonteva kokonaisuus, kun eri oppialueita yhdistetään asiakastöissä. Toimeksiantoihin liittyvät asiat kuten sopimukset, laskutus, työnantajasuoritukset ym. hoidetaan oman osuuskunnan kautta, ja näin kokonaisvaltainen yrittäjyys tulee opiskelijoille opintojen aikana tutuksi. Ammattitaito opitaan ja se lisääntyy oikeita työtilauksia tehdessä. Työelämässä oma-aloitteisuus, vastuullisuus ja aktiivisuus ovat arvostettuja valtteja. Oppilaitososuuskuntien tavoitteena onkin kannustaa nuoria yrittäjyyteen ja saattaa maailmalle yrittäjätaitoja ja asennetta omaavia ammattilaisia. Oppilaitososuus-

kuntatyöskentelyssä mukana olleiden opiskelijoiden kynnys ryhtyä yrittäjäksi myös madaltuu. (http://www.osuustoimintakeskus.net/?page_id=40)

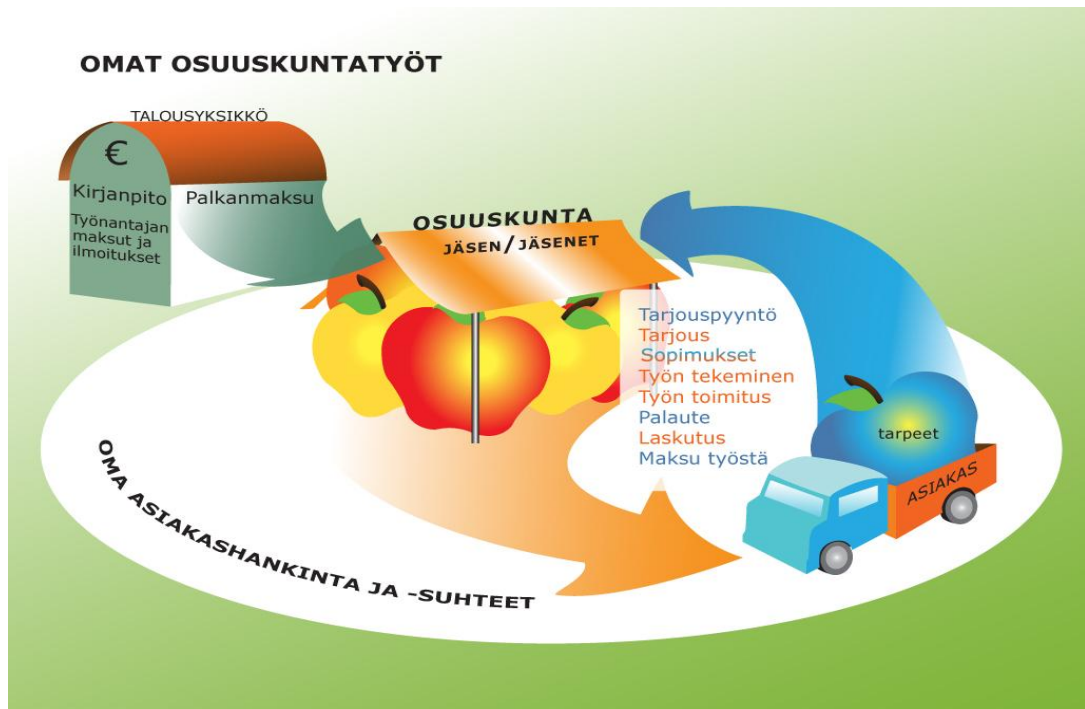
Opetusmenetelmät voidaan nähdä arvosidonnaisina ja opetuksessa on hyvä käyttää menetelmiä, joilla voidaan ajatella saavutettavan haluttuja arvopäämääriä. Nämä päämäärät ovat myös kyseisessä toimintakulttuurissa hyväksyttyjä. Projektiluontoinen opiskelu tapahtuu avoimessa oppimisympäristössä, jolloin lähtökohdat ja sitoumukset kohtaavat toisensa. Opiskeluun on mahdollista projektien kautta tuoda muutoksen mahdollisuus, jos se on opiskelun kannalta tavoitteellista ja perusteltua. Samalla oppimisen alla olevat asiat saavat yhteiskunnallisen ja arvoperustaisen sitoumuksen. (Pulkinen 1997, 278). Tämän päivän työelämässä ja sen vaatimusten ristitulessa tiimi- ja projektityöskentelytaidot sekä ryhmätyötaitojen hallinta ovat tärkeitä taitoja (Kyrö 2007, 224).

Taitokatu-projektin projektipäällikkö Soili Ykspetäjä (2010) kertoo oppilaitososuuskunnissa työskentelyn ja asioiden oppimisen olevan sosiaalista, yhteisöllistä oppimista parhaimmillaan. Opiskeluaikana osuuskuntatyöskentely rakentaa vahvaa pohjaa osaamiselle niin työ- kuin yritys-elämässä valmistumisen jälkeen. Samalla oppimisympäristönä oppilaitososuuskunta tarjoaa oppijalle monia asioita, joita ei välttämättä pystytä tarjoamaan perinteisessä luokkahuoneopetustilanteessa. Opittava asia pystytään esittelemään oppijalle innostavasti ja käytännönläheisesti, ja tällöin oppiminen käynnistyy luontevasti. Yhteistyö työelämän kanssa motivoi oppijaa suorittamaan opintonsa hyvin. Oppija näkee toimintansa seuraukset, jotka joko tukevat tai heikentävät hänen mahdollisuuksiaan tulevassa työelämässä. Samalla oppiminen vaatii perehtymistä asiaan ja luo haasteita ratkaista käytännön työelämän oikeita ongelmia. Kuvasta 1 nähdään kuinka Pirkanmaan Ammattiopistossa oppilaitososuuskunta toimii opintorina ja antaa mahdollisuuksia moniin asioihin.

Kuva 1. Oppilaitososuuskunta opintorina, oppimisympäristönä. (Pirkanmaan ammattiopisto, Taitokatu – projekti 2010)

Ykspetäjän mukaan oppilaitososuuskunnassa kukaan ei yritä ja toimi yksin, vaan jokainen osuuskunnan jäsen tuo oppimistilanteeseen omaa tietotaitoaan. Asioita tehdään yhdessä toisten opiskelijoiden kanssa keskustellen, toisia neuvoen ja ohjaten. Sosiaalinen kanssakäyminen on mukana toiminnassa koko ajan, ja oppijan on mahdollista kasvattaa omaa itseluottamustaan sekä oppia luottamaan myös toisiin. Oppijat ja valmentajat muodostavat yhdessä oppimisen ja asiantuntijuuden jakavan foorumin, jossa ei välttämättä tarvitse eritellä opeteltavia oppiaineita, vaan asiat käsitellään kokonaisuuksina. Kuten perinteisessä luokkahuoneopetuksessa on myös oppilaitososuuskunta – työskentelyssä mahdollisuus testata opittua, ja erityisesti mahdollista on soveltaa opittuja tietoja ja taitoja käytäntöön ja tosielämään. Oppilaitososuuskunnassa on mahdollista harjoitella asiakaspalvelua oikeiden asiakkaiden kanssa. Ongelmanratkaisussa oppija saa tukea opiskelijatovereiltaan ja omalta valmentajaltaan, joka on koko ajan mukana niin asiakastyöprosessissa kuin oppilaitososuuskunnan arkisten asioiden pyörittämisessä. Soili Ykspetäjä korostaa, että oppilaitososuuskuntatyöskentelyssä ei kaihdeta virheitä, vaan turvallisessa oppimisympäristössä voidaan kohdata ongelmia, kokeilla asioihin erilaisia vaihtoehtoja ja etsiä vastauksia. Kuvasta 2 nähdään asiakastyön tekemisen prosessi sen hankinnasta valmiin työn hinnoitteluun ja osuuskuntalaisen palkanmaksuun asti.

Kuva 2. Asiakashankinnasta palkanmaksuun. (Pirkanmaan ammattiopisto, Taitokatu – projekti 2010)

Kuva 2 osoittaa mahdollisuuden toimia oppilaitososuuskunnassa myös koulun lukuvuoden ulkopuolella, kesällä ja muilla lomilla. Tavoitteena on, että tällöin opiskelijat itseohjautuvasti hoitavat yritystoimintaansa tarvittavat asiat oppilaitososuuskunnassa. Pirkanmaan Ammattiopistossa on kesän 2010 aikana ollut pilottihanke opiskelijoiden kesätöiden tekemisestä oppilaitososuuskunnan siipien suojassa.

Soili Ykspetäjällä on käsitys opettajan roolin muuttumisesta ja uudistumisesta. Opettajan rooli on muuttumassa pikkuhiljaa tiedon jakajasta ohjaajaksi, valmentajaksi, organisaattoriksi ja oppimisympäristöjen kehittäjäksi opiskelun luonteen muuttuessa enemmän opiskelijan omatoimisuuteen tähtääväksi. Oppilaitososuuskuntatyöskentelyssä opettajan rooli vaihtuu valmentajan rooliin. Oppilaitososuuskunta tarjoaa opettajalle aivan uuden aikaisen, vielä kehitettävissä olevan tavan uudistaa omaa opetusta ja ottaa siihen mukaan yrittäjäyys ja työelämä. Opetusta on mahdollisuus viedä eteenpäin työelämän kontaktipinnassa ja sen tarpeita mukaillen ja seuraten. Toiminta oppilaitososuuskunnassa luo valmentajaopettajalle haasteita reflektoida omaa toimintaa ja kehittää sitä. Valmentajaopettajalta vaaditaan halua kokeilla uutta ja sitä kautta myös itse uudistua. Hänen on oltava valmis myös miettimään perinteisen opettaja – oppilas aselman muutoksia.

Hyppääminen perinteisestä tiedonjakajan roolista uuteen valmentajan rooliin voi olla perinteiselle opettajalle haasteellinen ja pitkäkin prosessi. Asian käsittely voi kestää kauankin ja aiheuttaa opettajalle ”sekamelskan korvien väliin” hetkeksi aikaa ennen kuin uudet toiminta- ja ajatustavat tulevat tutuiksi.

Valmentajaopettajan tavoitteena Ykspetäjän näkemyksen mukaan on neuvoa oppijat tiedonlähteelle ja siihen, että he omatoimisesti osaavat etsiä ongelmanratkaisuun erilaisia vaihtoehtoja niin yksin kuin toisten oppijoiden kanssa. Tavoitteena on, että valmentajaopettaja osaa johdattaa oppijoita kohtaamaan asioita siten, että myös luovuudelle annetaan tilaa tässä prosessissa.

Valmentajan kanssa yhdessä oppija miettii mistä hän saa tarvittavaa informaatiota tai ratkaisumalleja. Valmentaja voi omalla toiminnallaan laajentaa oppijan tietoja aiheesta erilaisten ohjeiden, vinkkien sekä hiljaisen tiedon siirtymisen kautta. Tavoitteena on, että oppija itse keksii missä kohtaa linnunpöntön valmistusta kannattaa laittaa orsi sahatun lentoreiän viereen paikalleen. Valmentajan tehtävänä ei ole antaa tähän valmista vastausta vaan johdatella, opastaa ja antaa oppijalle itselleen mahdollisuus miettiä asiaa. Prosessissa myös valmentaja oppii uusia asioita, jolloin toiminta on vastavuoroista ja molempia osapuolia tyydyttävää.

Oppilaitososuuskunnalla on oppilaitoksen kanssa yhteistyötä tehdessä mahdollisuus tarjota oppijalle oppimista tukevia rakenteita ja välineitä kuten oppimateriaali, käsikirjat, oppaat, ja nykyisin myös Internetin keskustelualueet, Chat-palstat ym. Työskentely koulun tiloissa antaa mahdollisuuden kokeilla ja harjoitella erilaisia asioita kuten koneiden käyttöä, työtapoja tai työskentelyä ryhmässä osana sitä.

Nuoret näkevät yrittäjyyden mahdollisuutena tehdä asioita omalla tavallaan. Tämä antaa mahdollisuuden liittää yrittäjyys osaksi opiskeltavia oppiaineita ja samalla liittää se tiukasti kiinni opetussuunnitelmiin. (Ykspetäjä 2010).

3 Yrittäjyyskasvatus mukana opetussuunnitelman perusteissa

Yrittäjyys ja siihen liittyvä koulutus on nostettu esiin poliittisissa asiakirjoissa kansallisesti ja myös Euroopan Unionissa 2000-luvun aikana. Yrittäjyyttä priorisoidaan EU:n strategiassa, työllisyyden suuntaviivoissa ja asetetuissa tavoitteissa. Yrittäjyyttä painotetaan kompetenssina, uutena mahdollisuutena tehdä työtä ja uramahdollisuutena. Yrittäjyyskoulutus integroituu laajempaan kulttuuriseen muutosprosessiin, jonka toteutumista eri maiden hallitukset tukevat erilaisin konkreettisoin tavoin. Suomen hallitus on luonut yrittäjyyskasvatukselle oman politiikkaohjelman ja toteuttamissuunnitelman Kauppa- ja teollisuusministeriön (vuonna 2005) ja Opetusministeriön (vuonna 2004) toimesta. Osa EU:n jäsenmaista on kansallisesti sitoutunut koulutusjärjestelmässään edistämään yrittäjyyskasvatusta, ja Euroopan Unionin teettämän selvityksen mukaan yrittäjyyden opettaminen suositellaan liitettävän kansallisiin opetussuunnitelmiin koko koulujärjestelmään kaikissa EU:n jäsenmaissa. Yrittäjyyskasvatukselle ja – koulutukselle on asetettu erittäin laaja ja moniulotteinen tehtävä. Voidaankin todeta, että paljon asian eteen on vielä tekemättä vaikka paljon on jo tehty. (Kyrö & Ripatti 2006, 10–11).

Opetus järjestetään Suomen ammatillisissa oppilaitoksissa opetussuunnitelman perusteiden mukaan. Nämä perusteet määrittelee Opetushallitus. Opetushallitus haluaa kehittää omalta osaltaan yrittäjyyden osaamista Suomessa ja yrittäjyyskasvatus on osa ammatillista opetusta.

Opetussuunnitelman perusteella yrittäjyyskasvatuksella on kolme tavoitetasoa. Asennetaso liittyy koko koulutusjärjestelmään, tietotaso peruskoulun jälkeen ja taitotaso ammatilliseen koulutukseen. Näihin kaikkiin liittyy asenne- ja arvokasvatus tärkeimpinä osa-alueina. Asenne yrittäjyyteen ja yrittäjyyskasvatukseen lähtee liikkeelle jo peruskoulussa, jossa tavoitteena on tukea oppilaan sisäistä yrittäjyyttä. Sisäinen yrittäjyys ilmenee oppijassa aktiivisuutena, luovuutena, yritteliäisyytenä ja yhteistoiminnallisuutena. Näitä asioita tulisi tukea jo mahdollisimman varhain. Tietotaso peruskoulun jälkeisessä koulutuksessa auttaa opiskelijaa ymmärtämään yritystoiminnan merkityksen, tutustuttaa ja perehdyttää yrittäjyyteen ammattina sekä antaa tietoja ja valmiuksia yritystoimintaa varten. Taitotaso ammatillisessa koulutuksessa valmistaa opiskelijan ammatilliseen taita-

vuuteen sekä yrittäjyysidentiteetin muodostumiseen hänen kehittyessään alansa ammattilaiseksi. (<http://www.joensuu.fi/tkk/projektit/lyyti/yritkasv.htm>)

Koulun ja opettajien tehtävänä on avustaa ja tukea opiskelijoita selviämään tulevaisuuden haasteissa ja valinnoissa. Yrittäjämäisen toimintatavan tukeminen edistää innovatiivista, riskejä hallitsevaa ja katalyyttimaista toimintatapaa. Oikealla tavalla järjestetyn ja toteuttavan yrittäjyyskasvatuksen kautta syntyy opiskelijoille realistinen käsitys yrittämisestä sekä myös omasta soveltuvuudesta yrittäjäksi. Kun opettajat ymmärtävät yrittäjämäisen toiminnan jo edellä mainitut edut, on yrittäjyyskasvatus liitettävissä mihin tahansa oppiaineeseen menetelmällisenä. Samalla tuetaan edellä mainittujen ominaisuuksien kehittymistä. (Kyrö & Lehtonen & Ristimäki 2007, 35).

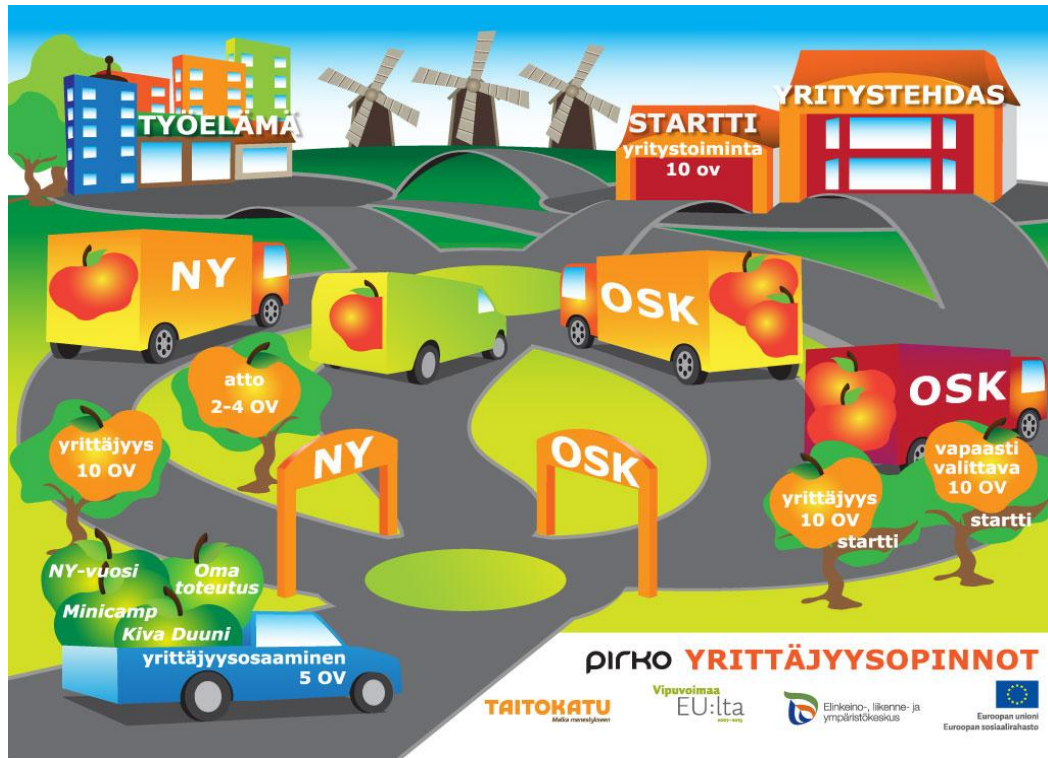
Ammatillisten perustutkintojen perusteet koskevat sekä ammatillista peruskoulutusta että näyttötutkintoja. Ammattiopistotasoinen ammattitutkinto sisältää yhteensä 120 opintoviikkoa, joista 90 on ammattiaineiden opintoja. Ammattiaineiden opintoihin sisältyy yrittäjyyttä vähintään 5 opintoviikkoa. Valinnaisina aineina on yrittäjyyttä lisäksi mahdollista opiskella 10 opintoviikkoa. Ammattitutkintoa täydentäviin tutkinnonosiin opiskelija voi ottaa vapaasti valittavia opintoja yrittäjyyden osalta 4 opintoviikkoa.

Opetushallitus on kirjannut ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (20 opintoviikkoa) tavoitteisiin ammatillisessa peruskoulutuksessa osion ”Yritystoiminta 4 opintoviikkoa”. Yrittäjyysopinnot ovat vapaasti valittavia ja tavoitteet ovat opiskelijan osalta seuraavat:

- Opiskelija kehittää liikeideaa tai tuotteistaa omaa osaamistaan yritystoiminnaksi.
- Hän osaa arvioida kehittämistarvetta toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, työympäristön ja oman osaamisen perusteella.
- Hän noudattaa yritystoiminnassaan tuloksellisen toiminnan periaatteita sekä ottaa huomioon toiminnan kustannusrakenteen ja oman työpanoksen vaikutuksen toiminnan tuloksellisuuteen. (<http://www.oph.fi>).

Pirkanmaan ammattiopistossa on mahdollista suorittaa yksilöllisesti myös 120 opintoviikon päälle tulevia opintoja, jotka voivat olla yrittäjyysopintoja (Ykspetäjä 2010).

Kuva 3 näyttää konkreettisesti, miten yrittäjyysopinnot Pirkanmaan Ammattiopistossa voidaan suunnitella koko opiskeluajan kestäväksi ja järjestelmällisesti eteneväksi prosessiksi.

Kuva 3. Yrittäjyysopinnot polut. (Pirkanmaan ammattiopisto, Taitokatu – projekti 2010)

4 Osuuskunnan arvot ja yritysmuoto

Satakunnan ammattikorkeakoulun Yhdessä Yrittämään – hanke on määritellyt osuuskuntatoimintaa seuraavasti: ”Menestys syntyy ihmisistä, jotka uskovat itseensä ja toisiinsa. Osuuskunta on jäsentensä omistama yritys, jossa yhdessä yrittäminen ja onnistuminen luovat kestävän pohjan kannattavalle liiketoiminnalle.”

4.1 Osuustoiminnan arvoperusta

Kansainvälinen osuustoimintaliitto ICA on määritellyt osuustoiminnalle yhteisen arvopohjan. Perusarvioina kunnioitetaan omatoimisuutta, omavastuuisuutta, tasa-arvoa ja demokratiaa unohtamatta oikeudenmukaisuutta ja solidaarisuutta. Eettisistä arvoista osuustoiminnassa korostuvat rehellisyys, avoimuus, yhteiskunnallinen vastuu ja muista ihmisestä välittäminen. Omatoimisuus perustuu ajatukseen, että kaikilla ihmisillä on mahdollisuus ottaa oma kohtalo käsiinsä. Osuustoiminnan kautta jäsenet kartuttavat tietojaan ja taitojaan ja ymmärrystä muista ihmisistä sekä yhteiskunnasta, jonka osana he toimivat. Omavastuuisuudella perätään jäsenten vastuuta yhteiskunnasta ja sen jatkuvasta elinvoimaisuudesta. Jäsenellä on myös tasa-arvoinen oikeus osallistua asioihin, saada tietoa niistä, tulla kuunnelluksi ja vaikuttaa päätöksentekoon. Oikeudenmukaisuuden periaate näkyy tapana miten osuuskunta kohtelee jäseniään. Jäsenten velvollisuus on varmistaa kaikkien osuuskunnan jäsenten oikeudenmukainen kohtelu. Osuuskunnalla on vastuu jäsentensä yhteisestä edusta. Eettiset arvot osuustoiminnassa korostuvat rehellisessä liiketoiminnassa, avoimessa johtamistavassa ja tiedottamisessa. (Liikala 2010, 6-7.)

4.2 Osuuskunta yritysmuotona

”Osuuskunta on itsenäinen henkilöyhteisö, johon jäsenet liittyvät vapaaehtoisesti toteuttaakseen yhteisesti omistamansa ja demokraattisesti hallitsemansa yrityksen avulla taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tarpeitaan ja tavoitteitaan” (Kansainvälinen osuustoimintaliitto ICA ja Suomen osuuskuntalaki 2 §).

Osuuskunta on yhteistoimintaa, jota sen jäsenet harjoittavat halutessaan toteuttaa yhteisiä taloudellisia tai sosiaalisia tavoitteitaan. Osuustoiminta on osuuskuntiin rakentuva toiminta- ja organisoitumismalli, jäsentensä sekä taloudellisen että muun yhteisyrityksyyden muoto. (Liikala 2010, 5.)

Jäsenyys osuuskunnassa on vapaaehtoinen, ja osuuskunnan toimintaa ylläpitää yhteisö, joka voi koostua niin henkilöjäsenistä kuin yritysjäsenistä. Tavoitteena on tukea jäsenien elinkeinoja ja taloutta. (Liikala 2010, 8). Jäsenet maksavat osuusmaksun liittyessään osuuskuntaan. Osuusmaksu on samansuuruinen jokaiselle jäsenelle, ja näistä osuusmaksuista muodostuu osuuskunnan osuuspääoma. Lakisääteistä vähimmäispääomaa ei ole osuuskunnalle määritetty. (Tulkki & Vakkuri 2001, 29). Osuuspääoma on syytä määrittää suuruudeltaan sellaiseksi, että perustajajäsenten maksamilla osuusmaksuilla katetaan osuuskunnan perustamisesta syntyvät kulut ja toiminnan alkuvaiheeseen tarvittavat kulut. Osuuskunnan jäsenen panostus osuuskunnan talouteen on yleensä vain hänen sijoittamansa pääoma, osuusmaksu. Osuuskunnan jäsen ei vastaa omalla omaisuudellaan osuuskunnan sitoumuksista ellei asiasta ole erikseen sovittu osuuskunnan säännöissä. (Osuuskuntalaki 1 luku, 3 §.)

Jäsenen erotessa osuuskunnasta maksetaan hänelle osuusmaksu takaisin, jos osuuskunnan taloudellinen tilanne sen sallii. Osuuskuntalaki sanoo, että ”Osuusmaksusta palautettava määrä on osuusmaksusta maksetulle määrälle laskettava osuus palautukseen käytettävissä olevasta omasta pääomasta. Palautuksen enimmäismäärä on osuusmaksusta maksettu määrä. Maksettu määrä palautetaan kokonaan, jos osuuskunnalla on taseen mukaan jakokelpoista ylijäämää.” (Osuuskuntalaki 10 luku, 1 §). Osuusmaksun takaisin saamiseksi on jäsenen odotettava eroamishetkellä meneillään oleva kuluva tilikausi, sekä vielä seuraava vuosi, jonka jälkeen osuusmaksu palautetaan hänelle takaisin.

Osuuskunta on yhteisesti omistettu ja demokraattisesti hallittu yritys (Liikala 2010, 8). Jokaisella osuuskunnan jäsenellä on samanlainen valta päättää osuuskunnan asioista. Riippumatta siitä onko jäsen henkilöjäsen vai yritys, hän saa osuuskuntaan liittyessään yhden äänen, jota voi käyttää osuuskunnan kokouksissa äänestystilanteissa (Tulkki & Vakkuri 2001, 29). Yhden jäsenen ei ole osuuskunnassa mahdollista samalla lailla kerä-

tä itselleen määräysvaltaa ääniä tai osakkeita keräämällä kuin osakeyhtiöissä. Näin tataan osuuskunnan demokraattisen hallinta ja päätöksenteko.

Osuuskunnat mahdollistavat pienimuotoisen yrittämisen ilman työttömyysturvan menettämistä. Osuuskunnan perustamiseen riittää kolme jäsentä. Jotta jäsenillä säilyy oikeus työttömyysturvaan, edellytetään, että osuuskunnan jäsenenä on seitsemän eri jäsentä. Jos henkilöllä on 15 % tai enemmän yrityksen osuudesta tai äänimäärästä, työttömyysturvalaki määrittelee hänet yrittäjäksi. Kun osuus yrityksestä jää alle 15 % (kun osuuskunnassa on seitsemän jäsentä, joilla kullakin yksi osuus, kunkin omistusosuus on silloin 14,29 %) säilytetään palkansaajan asema. Samassa taloudessa voi asua kaksi henkilöä, jos heidän yhteenlaskettu omistusosuutensa jää alle 30 %. (Työttömyysturvalaki 1 luku, 6 §.) Osuuskunnan jäseneksi liittyvät jäsenomistajat osallistuvat yleensä osuuskunnan toimintaan ja käyttävät sen palveluja hyväkseen oman elinkeinonsa tukena (Tulkki & Vakkuri 2001, 29).

4.3 Osuuskunnan erot osakeyhtiöön

Osakeyhtiötä ja osuuskuntaa kohdellaan useissa asioissa saman lailla, esim. verotuksessa ja muussa lainsäädännössä. Osakeyhtiön ja osuuskunnan olemassaolon syyt kuitenkin eroavat toisistaan. Osuuskunnan tavoitteena on sen jäsenten tarpeiden tyydyttäminen, joka yleensä henkilöstöomisteisessa osuuskunnassa pääasiallisesti on työllistyminen kannattavalla yrittämisellä. Toisin kuin osakeyhtiössä, ei osuuskunnan tavoitteena ole tavoitella mahdollisimman suurta liikevoittoa. (Liikala 2010, 9). Osuuskunnan ja osakeyhtiön eroja esitellään Liikalan taulukossa 1.

Taulukko 1. Osuuskunnan ja osakeyhtiön erot (Liikala 2010, 9)

OSUUSKUNTA	OSAKEYHTIÖ
Jäsentensä omistama ja demokraattisesti hallitsema yritys.	Osakkeenomistajien omistama ja useasti suurten osakkaiden hallitsema yritys.
Päätösvalta jäsen ja ääni -periaatteella (=pääsääntö).	Päätösvalta jakautuu osakeomistuksen mukaan.
Osuuskunta omistaa periaatteessa osuuskunnan varat.	Osakkeenomistajat omistavat osakeyhtiön varat.
Tulos jaetaan jäsenille sen mukaan kuin he ovat käyttäneet osuuskunnan palveluja.	Tulos jaetaan osakeomistuksen mukaan.
Pääoman tuotto ei ole pääasia. Tavoitteena on jäsenten elinkeinotoiminnan edistäminen tai palvelujen tuottaminen.	Pääoman tuotto on pääasia. Tavoitteena on omistajien varallisuuden kasvattaminen.
Jäsenmäärä ja osuuspääoma avoimia.	Osakepääoman suuruus kiinteä.
Osuuskunta valitsee itse omistajansa.	Osakeyhtiö voidaan vallata.
Toiminta tapahtuu osuuskuntalain ja osuuskunnan sääntöjen puitteissa.	Toiminta tapahtuu osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen puitteissa.

Osuuskunta on myös mahdollista muuttaa jäsenten sen hyväksi ratkaisuksi nähdessään osakeyhtiöksi.

4.3 Osuuskunnan organisaatio ja toiminta

Osuuskunta perustetaan perustamiskokouksessa, jossa ovat läsnä kaikki perustajajäsenet. Tilaisuudessa laaditaan osuuskunnan perustamiskirja. Osuuskunta on rekisteröitävä yritysrekisteriin kuuden kuukauden kuluessa perustamiskirjan allekirjoittamisesta tai perustaminen raukeaa. (Osuuskuntalaki 2, luku 3 §). Vuonna 2010 osuuskunnan perustamiskustannus maistraatissa on 350 € (www.maistraatti.fi).

Ylin valta osuuskunnassa on osuuskunnan kokouksella, jossa jokaisella osuuskunnan jäsenellä on äänestystilanteissa käytettävissä yksi ääni. Varsinainen osuuskunnan koko-

us on pidettävä kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. (Osuuskuntaluku 4, 3 §.) Kokouksessa valitaan osuuskunnalle hallitus ja tilintarkastajat. Hallitus valitsee järjestäytymiskokouksessa puheenjohtajan ja tarvittaessa toimitusjohtajan. Kaikissa osuuskunnissa ei ole toimitusjohtajaa, vaan hallitus voi nimittää esimerkiksi toiminnan vetäjän tai toimistopäällikön hoitamaan osuuskunnan käytännön asioita.

Osuuskunnan kokouksessa käydään lävitse ja hyväksytään edellisen tilikauden toimintakertomus, toimintasuunnitelma kuluvalle tilikaudelle sekä budjetti kuluvalle toimintakaudelle. Samalla päätetään tuloslaskelman ja taseen vahvistamisesta sekä vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle. Osuuskunnan kokouksessa päätetään myös tilinpäätöksen perusteella osuuskunnalle muodostuneen ylijäämän käytöstä, sen jakamisesta jäsenille tai tappion kattamisesta. (Osuuskuntalaki 4, luku 3 §.)

Osuuskunnan toiminta voidaan perustaa erilaisille käytännöille. Osa osuuskunnista toimii yrittäjämäisesti siten, että osuuskunnan jäsenet työllistävät itse itsensä etsimällä asiakkaan ja tehtävät työtehtävät. Näin he voivat itse vaikuttaa haluamansa palkkasumman muodostumiseen yrittäjämäisesti. Osuuskunnan toimisto hoitaa laskutuksen heidän asiakkailleen ja palkanmaksun jäsenelle. Osuuskunta voi toimia myös kuten henkilöstövalitysyritys ja välittää työtehtävät jäsenille ilman, että näiden tarvitsee itse ponnistella työtehtäviä löytääkseen. Tällöin osuuskunnan hallitus tai sen valtuuttama henkilö sopii maksettavan palkan suuruuden jäsenelle, sekä laskutuksen suuruuden asiakkaalle. Osuuskunnan toimisto hoitaa laskutuksen ja palkanmaksun kuten edelläkin asiakkaalle ja jäsenelle.

Osuuskunta huolehtii työnantajan lakisääteisistä velvollisuuksista liikevaihtoon ja palkanmaksuun liittyen, kuten työeläkemaksujen, sosiaaliturvamaksujen sekä arvonlisäveron tilittämisestä vakuutusyhtiölle ja Suomen valtiolle. Osuuskunnalla pitää siis olla voimassa työnantajan järjestettäväksi säädetyt lakisääteiset vakuutukset.

Osuuskunnalla on hyvä olla myös toiminnan vastuuvakuutus, jolla korvataan osuuskunnan toiminnan kautta kolmannelle osapuolelle syntyneet vahingot, kuten koneiden ja laitteiden rikkoutuminen sekä erilaiset muut vahingot. Koska osuuskunnan hallitus on vastuussa osuuskunnan toiminnasta, voidaan ottaa hallitukselle toiminnan vastuuvakuu-

tus, tällä turvataan mahdolliset tahattomat virheet, joita toiminnassa voi tulla ja joista mahdollisesti joudutaan maksamaan korvauksia kolmannelle osapuolelle. Vastuuvakuutukset ovat vapaaehtoisia.

Jokaisen yrityksen on pidettävä kirjaa tuloistaan ja menoistaan kirjanpidon avulla. Näin lasketaan yrityksen tulos, sekä samalla muodostetaan yrityksen tase ja tuloslaskelma. Yritystä verotetaan sen tekemän tuloksen perusteella. Kirjanpito voidaan osuuskunnassa hoitaa joko omin voimin tai ulkoistettuna yksityiselle kirjanpitäjälle tai kirjanpitotoimistolle.

Osuuskunnalla pitää olla vararahasto, jota kartutetaan kunnes sen määrä on vähintään sadasosa osuuskunnan taseen loppusummasta. Rahastoa on aina kuitenkin kerrytettävä vähintään 2 500 euroon asti. (Osuuskuntalaki 8, luku 9 §.) Osuuskunnan toiminta on mahdollista lopettaa ja poistaa osuuskunta yritysrekisteristä joko jäsenten toimesta tai rekisteriviranomaisen toimesta (Osuuskuntalaki 19, luku 1 §).

Osuuskuntalain lisäksi oppilaitokset voivat luoda omia sääntöjä, joiden puitteissa niiden oppilaitososuuskuntien on toimittava. Sääntöjä voi olla erilaisia riippuen oppilaitoksen toiminnasta. Säännöt liittyvät koulun antamiin resursseihin, koulun tilojen ja laitteiden käyttämiseen, perittäviin tilavuokriin ym. oppilaitososuuskuntien toiminnassa esille tulleisiin seikkoihin.

5 Kehittämishankkeen toteuttaminen

Tavoitteena oli antaa Pirkanmaan Ammattiopiston Nokian ja Ylöjärven toimipisteiden opettajille ja opiskelijoille tietopaketti oppilaitososuuskuntatoiminnasta oppimisympäristönä ja käytännön työkaluna. Tavoitteena oli myös selvittää opettajien ja opiskelijoiden kiinnostusta sekä heidän näkemyksiään oppilaitososuuskuntatyöskentelyn hyvistä ja huonoista puolista. Ajatuksena oli selvittää, olisiko tulevaisuudessa mahdollista perustaa oppilaitososuuskunta Pirkanmaan ammattiopiston Nokian toimipisteeseen. Kehittämishankkeen aikana kerätään materiaalia tulevaisuudessa mahdollisesti muodostettavaan oppilaitososuuskuntatyöskentelystä kertovaan materiaaalipakettiin, jota voitaisiin tarjota eri oppilaitosten käyttöön.

Tavoitteiden saavuttamiseksi Nokian ja Ylöjärven toimipisteiden opettajille ja opiskelijoille järjestettiin molemmille oma infotilaisuus oppilaitososuuskunta – aiheesta sekä kerättiin kirjallinen palaute tilaisuuksien jälkeen.

Oppilaitososuuskunta – toiminnasta järjestettiin Pirkanmaan ammattiopiston Nokian toimipisteen opettajille infotilaisuus 16.12.2009. Kutsu tilaisuuteen lähetettiin sähköpostitse kaikille Nokian toimipisteen opettajille, opinto-ohjaajille, erityisopettajille sekä koulutusalojen koulutuspäälliköille ja Taitokatu – projektin vastuuhenkilöille. Lupa tilaisuuden järjestämiseen varmistettiin Nokian toimipisteen toimipaikkavastaavalta. Pari päivää ennen tilaisuutta laitettiin vielä muistutuskutsu sähköpostitse.

Oppilaitososuuskunta -infoa kuulemaan saapui 6 kiinnostunutta sähkö- ja automaatiotekniikka-alan, kone- ja metallialan, logistiikka-alan, kotitalous- ja puhdistuspalvelualan sekä yhteisten aineiden ja yrittäjyyden koulutuslinjoilla työskentelevää opettajaa sekä yksi koulutuspäällikkö.

Infotilaisuudessa Jaana Immonen antoi kuulijoille tietopaketin osuuskunnasta yritysmuotona ja oppilaitoksen oppimisympäristönä sekä pedagogisen työkaluna (liite 1). Taitokatu – projektin projektipäällikkö Soili Ykspeätäjä valotti läsnäolijoille Taitokatu – projektin syntyä, sen tavoitteita ja projektin aikana Pirkanmaan ammattiopistossa oppilaitososuuskunta – toiminnalle luotuja raameja. Kolmas osuus tilaisuudessa oli Pirkan-

maan ammattiopiston lehtorilla Tapani Korhosella, joka on onnistuneesti luotsannut kahta oppilaitososuuskuntaa jo seitsemän vuoden ajan Pirkanmaan ammattiopiston Virtojen toimipisteessä. Hän kertoi käytännön kokemuksia ja omia pedagogisia näkemyksiään.

Jokaisen esiintyjän osuus täydensi oppilaitososuuskunta – toiminnan eri puolia. Kuulijoiden kysymysten kautta päästiin juuri heitä kiinnostaviin seikkoihin. Osallistujamäärä oli pettymys, paikalle odotettiin enemmän aiheesta kiinnostuneita kuulijoita. Ennakko-mainonta infotilaisuudesta oli aktiivista ja sähköpostikutsu helposti luettavissa. Valitettavaa oli, että opinto-ohjaajista ja erityisopettajista ei tullut kukaan paikalle. Erinomaista kuitenkin, että näin monelta eri koulutusosalta tuli opettajia paikalle. Tieto välittyy heidän kauttaan muille työntekijöille ja samalla oppilaitososuuskuntatoiminnan tunnetta vuus lisääntyy. Palaute tilaisuudesta kerättiin tilaisuuden jälkeen palautelomakkeella (liite 3).

Opiskelijoiden kiinnostusta oppilaitososuuskunta – toimintaan kartoitettiin Pirkanmaan ammattiopiston Nokian toimipisteessä 11.2.2010 järjestettävän Kiva Duuni – tapahtuman yhteydessä. Kiva Duuni – tapahtuma on Pirkanmaan ammattiopiston Taitokatu – projektin järjestämä yrittäjyyteen liittyvä vuosittainen tapahtuma. Kiva Duuni – tapahtuma järjestettiin viikon sisällä Pirkanmaan ammattiopiston seitsemässä eri toimipisteessä. Nokialla se järjestettiin Nokian toimipisteen yhteydessä sijaitsevassa palloiluhallissa Nokian Kankaantaankadun ja Kivimiehentien sekä Ylöjärven toimipisteiden opiskelijoille ja henkilökunnalle. Kutsu toimitettiin Taitokatu – projektin ohjeiden mukaisesti sähköpostitse opettajille, jotka edelleen välittivät tiedon opiskelijoille. Koulun ilmoitustauluille laitettiin tapahtumasta julisteet. Kutsuttaja oli yhteensä noin 350 henkilöä. Jaana Immonen toimi Nokian toimipisteen tapahtuman järjestelyjen vastuuhenkilönä, tilaisuuden juontajana sekä oppilaitososuuskuntainfon pitäjänä. Tapahtumaan osallistui 213 henkilöä.

Tässä vaiheessa Nokian toimipisteen mahdollista oppilaitososuuskunnan perustamista kartoitettaessa ei nähty mahdollisena järjestää jokaiselle luokalle omaa infotilaisuutta. Erillisen tilaisuuden järjestäminen pelkästä oppilaitososuuskunta – aiheesta kaikille opiskelijoille yhtä aikaa olisi ollut hankalaa. Kiva Duuni – tapahtuma soveltui aiheen esittelyyn erinomaisesti. Tapahtuman luonteesta johtuen oppilaitososuuskunta -info

suunniteltiin reippaaksi tietoiskuksi (liite 2). Sen tavoitteena oli virittää kiinnostus oppilaitososuuskuntatoimintaan ja jättää ”mietintämyssyyn” opiskelijalle oppilaitososuuskuntaan kuulumisesta koituvat hyödyt. Infoa suunniteltaessa huomioitiin osallistujien ikä ja kokemattomuus yrittäjyyteen liittyvissä asioissa.

Infossa keskityttiin osuuskuntatoiminnan perusasioihin. Millainen osuuskunta on yritysmuotona, kuka osuuskunnan omistaa, mitä sen perustamiseen vaaditaan ja kuinka osuuskuntaan pääsee jäseneksi. Mitä on osuustoiminta ja mikä on koulussa toimivan oppilaitososuuskunnan tarkoitus, sekä mitä työskentely oppilaitososuuskunnassa tarkoittaa sekä miten oppilaitosympäristössä oppilaitososuuskunnan kautta tehty työ eroaa tavallisen osuuskunnan toiminnasta ja perusasioita näistä seikoista käytiin lävitse. Infon pedagogisena tavoitteena oli jättää opiskelijoille mietintämyssyyn aiheen tarjoamat mahdollisuudet ja aktivoida heitä miettimään aihetta niin omalta osaltaan myös opintojen osana.

Osuuskuntainfosta kerättävän palautteen perusteella päätetään mahdollisista jatkotoimenpiteistä. Tässä vaiheessa projektia palautteella haluttiin kerätä tietoa siitä, pitävätkö opiskelijat oppilaitososuuskuntatyöskentelyä hyvänä tapana opiskella yrittäjyyteen liittyviä asioita, sekä haluavatko he tulevaisuudessa kuulla lisää oppilaitososuuskunta – toiminnasta. Tärkeä kysymys oli myös käytännön jatkotoimenpiteitä mietittäessä se, kuinka moni opiskelija tietyltä ammattialalta ja vuosiluokalta ilmoittaa jo tässä vaiheessa, infopakettin kuunneltuaan, olevansa kiinnostunut liittymään oppilaitososuuskuntaan jos sellainen Nokian toimipisteeseen perustetaan. Tärkeitä oli tietää myös ei-kiinnostuneiden ja epävarmojen opiskelijoiden määrät suunniteltaessa jatkotoimenpiteitä.

Tapahtumasta kerättiin palaute erikseen sekä Kiva Duuni – tapahtumasta että oppilaitososuuskunta – infosta. Kiva Duuni – palaute täytettiin koulun intranetissä tapahtuman jälkeen. Oppilaitososuuskunta – infosta kerättiin palaute paperikyselyillä (liite 4), jotka opettajat huolehtivat luokkiensa täytettäväksi. Palaute kerättiin heti tilaisuuden jälkeen. Koska palautteita kerättiin kaksi eri aiheista samalla kertaa, ei Taitokatu – projektin puitteissa nähty mahdolliseksi kysyä opiskelijoilta oppilaitososuuskunta – toiminnasta kovin yksityiskohtaisesti. Koska aihe on opiskelijoille uusi ja osalle ehkä vaikea hahmottaa, palautekysely muotoiltiin mahdollisimman yksinkertaiseksi ja selkeäksi. Oppi-

laitososuuskunta -infosta kerättyyn palautekyselyyn vastasi opiskelijoita hotelli-, ravintola- ja catering -alalta, kotityö- ja puhdistuspalvelualalta, kone- ja metallialalta, logistiikka-alalta, muovi- ja kumitekniikan alalta, rakennusalalta sekä sähkö- ja automaatioalalta. Kaikille läsnä olleille opiskelijoille (N=213) annettiin mahdollisuus täyttää vastauslomake. Vastauslomakkeita palautui 104 lomaketta. Vastausten kokoamisessa saatiin apua Oriveden toimipisteen liiketalouden opiskelijoilta, joille tästä muodostui todellinen työprojekti ja hyvä harjoitustehtävä.

6 Opettajien ja opiskelijoiden käsitykset oppilaitososuuskunnan hyödyistä ja haitoista

Palautekyselyillä haluttiin kartoittaa sekä opettajien (N=6) että opiskelijoiden (N=213) kiinnostusta oppilaitososuuskunta – toimintaa kohtaan. Opiskelun tulee olla opiskelijalähtöistä. Opintojen suuntaaminen niihin asioihin joista opiskelijat kiinnostuvat on tärkeää opiskeluinnotteudelle ja opiskelijoiden motivoinnille. Palautekyselyllä haluttiin myös saada tietoa siitä, kokevatko opettajat kyseisen oppimismenetelmän mahdolliseksi toimintatavaksi omalla ammattialallaan.

Palautekyselyllä (liite 3) kartoitettiin opettajien näkemyksiä oppilaitososuuskunnasta ja miten se soveltuisi pedagogiseksi käytännön työkaluksi heidän omaan oppilaitokseen. Tuloksia on tarkoitus hyödyntää oppilaitoskohtaisessa opetussuunnitelmatyössä sekä osana oppilaitoksen oppimisympäristöä. Kyselyyn vastasi neljä tilaisuudessa läsnä ollutta henkilöä.

Jokainen opettaja (N=4) kertoi saaneensa oppilaitososuuskunta infossa tarpeeksi tietoa osuuskuntatoiminnasta ja osuuskunnasta yritysmuotona. Vastaja 4 totesi, että nyt hän tietää keneltä voi aiheesta kysyä, kun kysymyksiä tulevaisuudessa tulee. Kysyttäessä millaisen käsityksen infotilaisuus antoi oppilaitososuuskunnasta oppimisympäristönä, tuli vastauksista esiin, että oppimisympäristönä se olisi mielenkiintoinen ja positiivinen, nykyaikainen, opintoja käytäntöön vievä tapa oppia. Oppilaitososuuskunta oppimisympäristönä antaisi mahdollisuuden erityisesti niille, jotka oppivat tekemällä ja haluavat näyttää osaamistaan. Vastauksissa todettiin myös tämän olevan mahdollinen ja uusi tapa viedä ammatin oppimista eteenpäin.

Kaksi vastaajaa kertoi yrittäjyyskasvatuksen olevan tällä hetkellä ajankohtainen heidän omassa työssään. Opetuksessa yrittäjyyskasvatus näkyy omana kokonaisuutena ammatinopinnoissa ja sisäisen yrittäjyyden kulkemisena koko ajan mukana opetuksessa. Oppilaitososuuskunta voi tukea opiskelijoiden opiskelumotivaatiota oikeiden asiakastöiden kautta. Tällöin työn tekemiselle löytyy innostusta, motivaatiota ja myös vastuuseen kas-

vamista työn kautta. Hyväksi koettiin mahdollisuus saada työstä palkkaa. Se osaltaan lisää motivaatiota tehdä asiakastöitä ja palkitsee opiskelijaa. Yhteisöllisyyden paraneminen voi olla myös eräs motivaation kasvattamisen väline.

Vastaajat (N=4) olivat yhtä mieltä siitä, että oppilaitososuuskunta oppimisympäristönä edistäisi opiskelijoiden mahdollisuutta työllistyä opiskelujen jälkeen. Yhdellä vastaajalla oli käytännön kokemusta asiasta. Työnantaja oli valinnut kahdesta hakijasta tehtävään sen hakijan, jolla oli kokemusta osuuskuntayrittäjyydestä. Kaikki vastaajat (N=4) totesivat myös, että oppilaitososuuskunta oppimisympäristönä soveltuu heidän opettamansa ammattialan opiskelijatöiden tekemiseen ja opintopisteiden keräämiseen.

Oppilaitososuuskunta -toimintaan sopivia ammattialoja vastaajat mainitsivat useita erilaisia (taulukko 2). Koti- ja kuluttajapalveluiden alalta (vastaaja 1) löytyi mahdollisia työtehtäviä kuten siivoustyöt, tilaustarjoilut ja tarjottavien tuotteiden valmistaminen, pitopalvelutyö, lastenhoito ja vanhustyö. Metallialalla (vastaaja 2) mielestä voisi tehdä pieniä asiakastöitä ja valmistaa metallituotteita. Myös kunnossapitotyöt olisivat mahdollisia. Osuuskuntatoiminnan hyötynä nähtiin, että opiskelija saa ajankohtaista osaamista suoraan työelämän tarpeisiin.

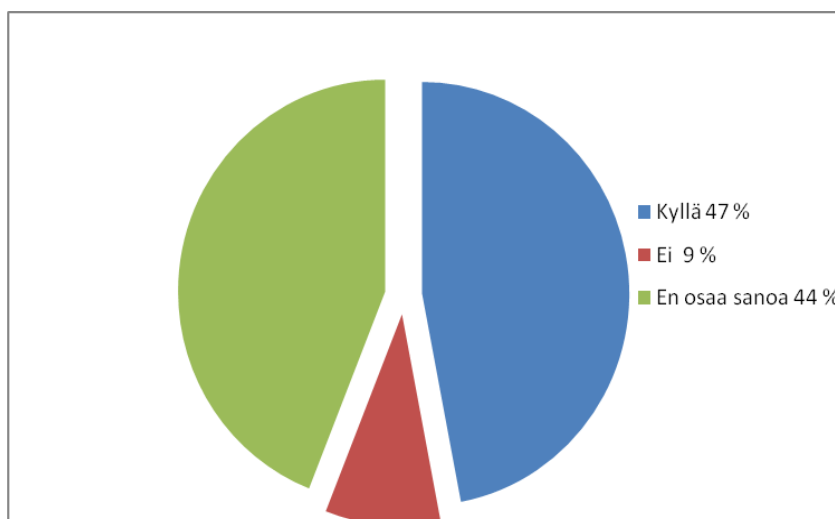
Taulukko 2. Oppilaitososuuskunta – toimintaan soveltuvia ammattialoja

Oppilaitososuuskunta -toimintaan soveltuvia ammattialoja
Liiketalous
Tietojen käsittely
Kotitalous- ja kuluttajapalvelut
Turva-ala
Kone- ja metalli

Haittoina oppilaitososuuskunta -toiminta voi vastaajien mielestä tuoda opetukseen lisää pakollisia paperitöitä ja mahdollista byrokratian lisääntymistä. Sähköalalla toiminta oppilaitososuuskunnassa lisäisi valvontaa sähköalan töiden osalta. Vastaaja 1 epäili, osaavatko opiskelijat ottaa oppimisena oppilaitososuuskunnassa toimimisen. Opettajat kokevat, että oppilaitososuuskunta – toiminta voi tuoda heille lisää työtehtäviä, joista ei kenties ole mahdollisuutta saada erillistä korvausta.

Jos oppilaitososuuskunta – toiminnasta järjestetään tulevaisuudessa uusia tapahtumia opettajille tai opiskelijoille, 3 vastaajaa (N=4) ilmoitti olevansa valmis osallistumaan niihin sekä järjestämään opetuksensa siten, että opiskelijat voivat osallistua tapahtumiin ja saada tätä kautta tietoa aiheesta. Vastaaja 4 epäili, että hänellä ei ole aikaa lisäkoulutukseen. Vastauksissa tuli esiin, että osuuskunnan perustamiseen ja ylläpitämiseen liittyvää konkreettista ohjausta tarvitaan. Vastauksissa kerrottiin myös, että infotilaisuudessa saamiensa uusien perusteiden myötä tuli innostus toteuttaa opetusta oppilaitososuuskunnan toiminnan kautta.

Opiskelijoista palautelomakkeen palautti 104 opiskelijaa eli 48,8 % paikalla olleista opiskelijoista. Opiskelijoilta kysyttiin palautelomakkeen (liite 4) kysymyksillä onko oppilaitososuuskunta – toiminta hyvä tapa opiskella yrittäjyyteen liittyviä asioita. 47 % (N=49) vastaajista oli tätä mieltä. 9 % (N=10) vastasi, että toiminta oppilaitososuuskunnassa ei ole hyvä tapa opiskella yrittäjyyteen liittyviä asioita. 44 % (N=45) vastaajista ei osannut kertoa kantaansa. (kuvio 1). Ne vastaajat, joiden mielestä oppilaitososuuskunta ei ole hyvä tapa opiskella yrittäjyyteen liittyviä asioita kommentoivat, että aihe ei kiinnosta heitä tai että yrittäjyys pitäisi olla osana oppiainetta, koska tällainen tapa opiskella ei innosta yrittäjyyteen.

Kuvio 1. Onko oppilaitososuuskunta hyvä tapa opiskella yrittäjyyttä? (N=104)

Opiskelijoista 22 % (N=23) haluaisi kuulla lisää opintojensa aikana oppilaitososuuskunta – toiminnasta. Vastaajista 37 % (N=38) ei pitänyt sitä tarpeellisena ja 41 % (N=43) ei

osannut sanoa kantaansa. Ne vastaajat, jotka eivät halunneet kuulla lisää oppilaitososuuskunta – toiminnasta kertoivat, että heitä ei aihe kiinnosta, tai osuuskuntatoiminta ei tunnu omalta jutulta. Yksi vastaaja kertoi, että hän suorittaa kolmoistutkintoa ja hänellä ei ole aikaa uusille haasteille.

Jos Pirkanmaan ammattiopiston Nokian tai Ylöjärven toimipisteisiin perustettaisiin oppilaitososuuskunta, olisi tehdyn kyselyn perusteella siihen valmis liittymään 8 % (N=8) vastaajista. Vastaajista 43 % (N=45) ei ole pidetyn infon perusteella innokkaita liittymään oppilaitososuuskuntaan ja 49 % (N=51) vastaajista ei osannut kertoa kantaansa. Vastaajat, joita ei kiinnosta liittyä tulevaisuudessa oppilaitososuuskuntaan jos sellainen perustettaisiin kommentoivat, että aihe ei kiinnosta heitä tai he eivät halua lisää työtä ja vastuuta tällä hetkellä, matka on liian pitkä, eivät tee tiedoilla mitään, tai heillä ei ole sijoittaa 20,00 € osuuskuntatoimintaan.

Kiinnostuksensa oppilaitososuuskuntaan liittymisestä ilmoitti kahdeksan opiskelijaa 104:stä kyselyn palauttaneesta opiskelijasta. Näistä kaksi oli hotelli-, ravintola- ja cateringalan vuosiluokan opiskelijaa, kaksi kone- ja metallialan ensimmäisen vuosiluokan opiskelijaa sekä neljä sähkö- ja automaatioalan opiskelijaa. Jälkimmäisistä kaksi oli ensimmäisellä vuosiluokalla ja kaksi kolmannella vuosiluokalla.

7 Johtopäätökset ja tulevaisuuden visiot

Opettajille suunnattu infotilaisuus onnistui sisällöllisesti hyvin. Osuuskuntatoiminnan perusteet ja mahdollisuudet oppimisympäristönä tulivat hyvin esille. Osanottajia odotettiin paikalle kuitenkin enemmän. Kenties kutsu tilaisuuteen olisi kannattanut laittaa koulutuspäälliköiden kautta opettajille. Velvollisuus saapua paikalle esimiehen pyynnöstä on yleensä suurempi kuin vapaaehtoisuuteen perustuva. Nyt paikalle tuleminen oli kiinni jokaisen opettajan omasta kiinnostuksesta ja aktiivisuudesta.

Tärkeätä on sitouttaa opettajat osuuskuntatoimintaan ja heidän liittymisensä osuuskuntaan jäseneksi. Näin osuuskunnan jäsenmäärän kasvattaminen on helpompaa ja opettajajäsenien kuuluminen osuuskuntaan luo siihen pysyvyyttä. Tällöin osa jäsenistä ei eroa tulevaisuudessa osuuskunnasta opintojen päättyessä. Opettajien jäsenyys osuuskunnassa viestittää opiskelijoille opettajien olevan mukana toiminnassa tosissaan, mikä on tärkeää luottamuksen ja vuorovaikutuksen muodostumiselle. Palautekyselyssä olisi voitu kysyä myös opettajien osalta heidän mahdollista kiinnostustaan liittyä oppilaitososuuskuntaan jäseneksi.

Käytävä- ja kahvipöytäkeskusteluissa niin paikalla olleiden opettajien kuin muidenkin kanssa keskustellessa tuli esiin, että kiinnostusta oppilaitososuuskunta – toimintaan omassa oppilaitoksessa löytyy useammalta eri koulutusaltalta ja eri opettajilta. Hyvänä nähdään, jos opiskeluun keksitään uusia keinoja motivoida opiskelijoita keskittymään opiskelun eri osa-alueisiin. Osa opettajista kaipaa jonkinlaista opettamisen uudistamista. Haasteena on, kuinka saadaan eri ammattialojen opettajat todella innostumaan ja lähtemään mukaan osuuskuntatoimintaan. Pitää löytää ne opettajat, jotka haluavat ryhtyä täysipainoisesti kehittämään omaa opetustyötään ja opiskelijoiden oppimismahdollisuuksia oppilaitososuuskunta – työskentelyn avulla. Opiskelijoiden innostuneisuus ja kiinnostus eivät yksinään riitä, myös opettajien on oltava valmiita perehtymään asiaan tarkemmin. Koska opettajien pelkona on byrokratian ja omien töiden lisääntyminen, kannattaa heille miettiä jonkinlaisia kannustimia oppilaitososuuskuntatoimintaan mukaan lähtemisen motivaation kasvattamiseksi. Toiminnan jatkoon kannalta sen onnistumiseksi on tärkeää sitouttaa toimintaan myös koulutuspäälliköt ja muu organisaatio sekä

järjestää lisäinfoa ja koulutusta kaikille opiskelijoiden opetuksen kanssa työtä tekeville henkilöille.

Opiskelijainfon antamisessa kokeiltiin miten pedagogisessa mielessä toimii lyhyt, ytimekäs tietopaketti useimmille läsnäolijoille oletettavasti oudosta aiheesta. Syvällisen tiedon tarjoamiseen ei tällaisessa tapahtumassa voida lähteä. Infon tavoite saavutettiin ja kyselyn avulla saatiin haluttu tieto kerättyä. Seuraavan kerran tämänkaltaista tilaisuutta opiskelijoille järjestettäessä voisi olla hyvä esiteltä lomake ja järjestää mahdollisuus täyttää se sähköisesti.

Opiskelijoista palautekyselyyn vastasi 48,8 % (N=104). Opettajien suurempi vastuuttaminen palautekyselyn hoitamiseen luokittain ja opiskelijoiden kannustaminen kyselyn täyttämiseen heidän kauttaan olisi voinut lisätä vastanneiden määrää. Tämän hankkeen tutkimustulokset perustuvat niiden opiskelijoiden näkemyksiin, jotka palautelomakkeen palauttivat.

Erityisen hyvä tieto opiskelijoiden kohdalla oli, että 47 % (N=49) kyselyyn vastanneista opiskelijoista näkee oppilaitososuuskunnan olevan hyvä tapa opiskella yrittäjyyttä. Tämä kannustaa jatkamaan oppilaitososuuskuntatyöskentelyn kehittämistä. Lisätietoa antamalla ja luomalla visioita aiheesta niille jotka nyt eivät osanneet kantaansa kertoa, voidaan lisätä niiden opiskelijoiden määrää jotka näkevät oppilaitososuuskunnan hyvänä keinona opiskella yrittäjyyttä. Jos infotilaisuus olisi pidetty pienemmille ryhmille, olisi kyselyssä voitu kartoittaa enemmän niiden mielipiteitä joiden mielestä oppilaitososuuskunta on hyvä tapa opiskella yrittäjyyttä. Mikä tai mitkä seikat ovat ne, joiden vuoksi oppilaitososuuskunta opiskelijan mielestä on hyvä tapa opiskella yrittäjyyttä tai eroavatko opettajien ja opiskelijoiden näkemykset jotenkin toisistaan. Koska opetuksen tulee olla opiskelijälähtöistä, tulee opettajille kertoa, että noin puolet opiskelijoista uskoo jo tämän lyhyen infotilaisuuden jälkeen oppilaitososuuskunnan opettavan yrittäjyyttä hyvällä tavalla. Näin saadaan opettajatkin ajattelemaan asiaa vielä uudesta näkökulmasta.

Tuloksista näkyi asian uutuus opiskelijoille. Jokaisen kysymyksen vastausten kohdalla voidaan kiinnittää huomiota niiden vastaajien suureen määrään, jotka eivät vielä tässä vaiheessa osaa kertoa mitä mieltä he ovat. Kaikista vastaajista 22 % (N=23) haluaisi

saada lisätietoa aiheesta. Kun mukaan lasketaan ne 41 % (N=43) vastaajista, jotka eivät tässä vaiheessa tiedä haluavatko lisää tietoa, on 63 % (N=66) vastaajista lisätiedon antamisella ja motivoinnilla mahdollista saada myötämielisiksi ja kiinnostuneiksi oppilaitososuuskuntatoiminnalle ja osuuskunnan jäsenyydelle. Jos mielipiteiden kartoittaminen olisi ollut mahdollista tehdä tarkemmin, olisi voitu kartoittaa myös sitä, millaista tietoa opiskelijat haluavat osuuskuntatoiminnasta kuulla. Syvällisempi käytännön tieto oppilaitososuuskunnan toiminnasta on tärkeätä antaa viimeistään siinä vaiheessa kun oppilaitososuuskuntaa aletaan perustaa.

Palautekyselyn perusteella kahdeksan henkilöä ilmoitti olevansa kiinnostunut liittymään oppilaitososuuskunnan jäseneksi. Ongelma on, että kaksi heistä valmistui keväällä 2010. Osuuskunnan perustamiseen tarvitaan yli seitsemän jäsentä, jotta perustajia ei lueta osuuskunnan omistususuuden perusteella yrittäjiksi. Opiskelijoiden kohdalla tämä on erityisen tärkeää. Jos he eivät työllisty heti valmistuttuaan, on heillä oltava mahdollisuus saada työttömyysturvaa työntekijän statuksella.

Tämän tehdyn kartoituksen tuloksena ei vielä tule perustaa osuuskuntaa Nokian toimipisteeseen, vaikka liittyjien määrä olisikin tarpeeksi suuri. Innostusta uuden asian aloittamiseen ja tietoa aiheesta tarvitaan lisää niin opettajien kuin opiskelijoidenkin kohdalla. Voisi olla hyvä järjestää uusi infotilaisuus koulutuspäälliköille, joiden toivottaisiin tuovan infotilaisuuteen mukanaan oman koulutusalan opettajia. Niille opettajille, jotka kokevat opetuksensa laadun ja oppimistulosten paranevan oppilaitososuuskuntatyöskentelyn avulla, on järjestettävä tilaisuus saada heidän ammattialojensa opiskelijoiden kanssa tarkempaa tietoa asiasta. Osuuskunnan perustamisessa apua tarjoaa Tampereen Seudun Osuustoimintakeskus.

Koulutusala, jolle oppilaitososuuskunta – toiminta Nokian toimipisteessä erityisen hyvin soveltuu ja minkä varaan voi oppilaitososuuskunnan toiminnan alkuvaiheessa perustaa, on kotitalous- ja puhtaanapitopalvelut. Työelämässä ammattialan työtehtäviä tehdään jo nyt paljon osuuskuntien kautta. Valitettavaa oli, että kotitalousyrittäjien kakkosvuosikurssi oli oppilaitososuuskunta -infon aikana työelämäharjoittelussa, ja heidän mielipiteitään ei saatu kartoitettua. Ensimmäisen vuosiluokan opiskelijoiden mielipiteitä saatiin kyselyn avulla kartoitettua kolmasosan kohdalta. Mielenkiintoista olisi lähteä oppilaitososuuskuntatoimintaa viemään eteenpäin siten, että kokonainen tietty koulutus-

linja suunniteltaisiin ja opinnot linkitettäisiin suoritettavaksi oppilaitososuuskunta – toiminnan kautta. Näin opiskelu olisi mahdollista sitouttaa oikeaan työelämään aivan ennen näkemättömällä tavalla.

Jos Taitokatu – projekti haluaa lähteä saatujen tietojen valossa jatkamaan oppilaitososuuskunnan perustamishanketta Nokialle, on aiheesta kerrottava lisää niin koulutuspäälliköille, opettajille kuin opiskelijoillekin. Oppilaitososuuskunnista kertovia tilaisuuksia tulee järjestää pienemmille ryhmille ja saada tilaisuuksiin paikalle jo toimivien osuuskuntien edustajia motivoimaan omilla kokemuksillaan. Oppilaitososuuskunnan käytännön toiminnasta on järjestettävä koulutusta osuuskunnissa työskenteleville. Tarvittaessa perustettavaan oppilaitososuuskuntaan voidaan myös yhdistää Ylöjärven ja Kivimiehentien toimipisteet ja niissä toimivat koulutusalat. Tampereen Seudun Osuustoimintakeskuksesta saa ajantasaista tietoa ja neuvontaa osuuskuntatoimintaan liittyvissä asioissa.

Jos Pirkanmaan ammattiopistossa halutaan muuttaa ja kehittää nyt vallitsevaa opiskelua ja opetuskulttuuria, olisi hyvä jos opettajat ja opiskelijat voisivat tehdä yhteistuumin yhdessä koulutuksen tavoitteita ja päämääriä koskevia ehdotuksia ja ratkaisuja. Opiskelutavoitteiden tulisi syntyä erityisesti opettajan ja oppijan välisessä vuorovaikutuksessa.

Jotta Taitokatu – projektin kehittämää mallia perustaa oppilaitososuuskunta oppilaitokseen voitaisiin tarjota mahdollisimman monelle oppilaitokselle, tulee tehdyistä materiaaleista, säännöistä, ohjeista ja kokemuksista dokumentoida tietopaketti, joka olisi oppilaitosten käytettävissä laajemmin Suomessa. Tietopaketin kautta asia konkretisoituu niillekin, joille aihe on uusi, ja sen avulla voidaan vaihe vaiheelta kartoittaa kiinnostusta ja toteuttaa oppilaitososuuskunnan perustaminen omaan oppilaitokseen.

Lähteet

Kyrö, P., Lehtonen, H. & Ristimäki, K. 2007. Yrittäjäyyskasvatuksen monia suuntia. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kyrö, P. & Ripatti, A. 2006. Yrittäjäyyskasvatuksen uusia tuulia. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Manninen, J., Burman, A., Koivunen, A., Kuittinen, E., Luukannel, S., Passi, S. & Särkkä, H. 2007. Oppimista tukevat ympäristöt johdatus oppimisympäristöajatteluun. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Liikala, A. 2010. Yhdessä yrittämällä eteenpäin. Katsaus osuustoimintaan ja satakuntalaisiin työosuuskuntiin. Satakunnan ammattikorkeakoulu, Sarja D, muut julkaisut 1/2010. Pori.

Pulkkinen, J. 1997. Avoimien opiskeluympäristöjen toiminnallisia lähtökohtia. Artikkel. Aikuiskasvatus (4) 1997, 275–282.

Tulkki, H., Vakkuri, M. 2001. Suunta Yrittäjäkurssi. Keuruu: Otava.

Työttömyysturvalaki, 30.12.2002/1290.

Ykspetäjä S. 2010. Henkilökohtainen tiedonanto. Pirkanmaan Ammattiopiston Lempäälän toimipiste.

Internet – lähteet

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20021290> Luettu 5.7.2010.

<http://www.maistraatti.fi/> Luettu 29.6.2010.

<http://www.osuustoimintakeskus.net/> Luettu 28.6.2010.

http://www.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 16. Luettu 14.6.2010.

Joensuun Yliopisto. 2004. Löydä oma yrittäjyytesi Lyyti.
<http://www.joensuu.fi/tkk/projektit/lyyti/yrityskasv.htm>. Luettu 5.7.2010.

Opetushallitus, kotisivut www.oph.fi. Luettu 5.7.2010.
http://www.oph.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oph/embeds/30321_AmmTaitTaydOsat_170309_tekstiMustana.pdf

Osuuskuntalaki sellaisena kuin se oli 20.6.2005. 2005. Pellervo-Seura ry. Painokotka. Tampereen osuustoimintakeskus. Kotisivut.
http://www.osuustoimintakeskus.net/?page_id=40. Luettu 28.6.2010.

Liitteet

1(3)

Liite 1: Pirkanmaan ammattiopiston Nokian toimipisteen opettajille suunnatun oppilaitososuuskuntainfon PowerPoint – esitys materiaali

22.9.2010

<h3>OSUUSKUNTA</h3> <p>YRITYSMUOTONA JA OPPILAITOKSEN OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ</p>	<p>Osuuskunta on yritysmuoto, jossa ihminen on arvokkaampi kuin pyrkimys mahdollisimman suureen pääoman tuottoon.</p>
<h4>OSUUSKUNTA YRITYSMUOTONA</h4> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Perustuu jäsentensä liikeideaan tai liikeideoihin ➤ Tavoitteena tarjota jäsenille mahdollisuus vaikuttaa omaan työllistymiseen ➤ Tuottaa jäsenilleen työtilaisuuksia ja sitä kautta mahdollisuuden taloudelliseen hyötyyn 	<h4>YHTEISYRITTÄJYYDEN EDUT</h4> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Yhdessä yrittäminen turvallista ➤ Osaamisen jakaminen ja yhdistäminen ➤ Mahdollisuuden hyödyntää jäsenten henkilökohtaisia verkostoja ➤ Kustannusten ja investointikulujen jakaminen
<h4>OSUUSKUNTA</h4> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Vähintään kolme perustajajäsentä (henkilöt, yritykset, yhteisöt) ➤ Minimipääoma vaatimusta ei ole ➤ Taloudellinen vastuu rajoittuu sijoitettuun pääomaan eli osuusmaksuun -> Pirkan oppilaitososuuskuntien osuusmaksu on 20 € / hlö ➤ Päätöksenteko toteutuu osuuskunnan kokouksissa ääni / jäsen periaatteella ➤ Osuuskunnalle on valittava hallitus, joka vastaa käytännön toiminnasta ➤ Henkilöjäsenet ovat työsuhteessa osuuskuntaan (kun tekevät töitä osuuskunnan kautta) 	<h4>OSUUSKUNNAN JÄSENEEN ASEMA</h4> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Jos jäseniä on enemmän kuin seitsemän, yrittäjästatusta ei synny, koska omistus ja äänivaltaisuus jää alle 15 % -> jäsenellä palkansaaja -status ➤ Jäsenillä tällöin mahdollisuus säilyttää työttömyysturvaoikeus ➤ Jos osuuskunnan jäsenmäärä putoaa alle seitsemään henkilöön, on muilla jäsenillä käytössään 2 kk:n järjestelyaika ➤ Henkilöjäsenet voivat nostaa tuloja pääasiassa palkkatuloina. Osuuskunta voi jakaa myös ylijäämää positiivisen tilikauden jälkeen.

(jatkuu) 1

22.9.2010

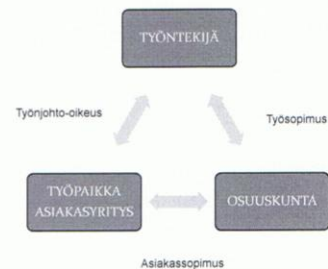
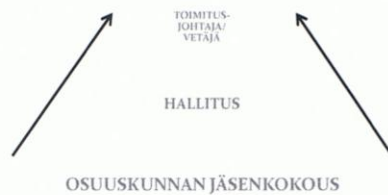
OSUUSKUNTA OPPILAITOSYMPÄRISTÖSSÄ

- Perustajajäsenten hallinnoima ja omistama organisaatio
- Perustajajäsenten pitää olla 18 -vuotta täyttäneitä
- Perustajina voivat olla opiskelijat, opettajat, koulutuskuntayhtymä, kunta jne. kaikki yhdessä
- Yhteisöjäsentensä on nimettävä edustajansa osuuskuntaan
- Vastuun käytännön toiminnasta kantaa hallitus

OSUUSKUNTA OPPILAITOSYMPÄRISTÖSSÄ

- Tällä hetkellä PIRKO:ssa edetään vaihetta 1 -> osuuskunnan kautta tehtävät työt kerryttävät opintopisteitä, osuuskunnan kautta ei voi vielä tehdä omia työkeikkoja
- Tavoitteena on edetä kevään 2010 aikana vaiheeseen 2 -> osuuskuntien kautta mahdollista tehdä "vapaiden markkinoiden" työtilauksia
- Toiminnan käytännön asioista on sovittava oppilaitoksen kanssa (tilat, materiaalihankinnat, laitteiden käyttö jne, korvaukset edellisistä)

ORGANISAATIO

OSUUSKUNNAN VELVOLLISUUDET

Verottajalle tilitetään

- Arvonlisävero
- Yrityksen sotu -maksu
- Palkkojen ennakonpidätykset

Vakuutusyhtiölle tilitetään

- Lakisääteiset vakuutukset:
- Tapaturmavakuutus
- Ryhmähenkivakuutus
- Työttömyysvakuutus
- TyEL -maksu

TILITOIMISTO HOITAA:

- Kirjanpidon
- Valvontailmoitukset
- Palkanlaskennan
- Tilinpäätöksen

Pirkanmaan Ammattiopiston
oppilaitososuuskuntien
taloutta hoitaa

OPPILAITOS- OSUUSKUNTIEN TALOUSKESKUS

22.9.2010

OSUUSKUNNAN PERUSTAMINEN

- Pidetään perustamiskokous, jonne tulevat osuuskunnan perustajajäseniksi haluavat henkilöt
- Tehdään perustamiskirja eli perustamissopimus OKL 2:2
- Perustamiskokouksessa muodostetaan myös osuuskunnan hallitus
- Rekisteröintimaksu on 350 € 1.1.2010 alkaen

ALLE 18 –VUOTIAS JÄSENEÄ OSUUSKUNNASSA...

- Ei voi olla perustajajäsenenä eikä voi toimia osuuskunnan hallituksessa
- Alle 18-vuotias voi liittyä osuuskunnan jäseneksi :
 - Huoltajan / huoltajien on haettava lupa maistraatilta (holhoustoimilaki 34 § 13 kohta)
 - jos henkilö on 15- alle 18-vuotias, on hänen annettava suostumuksensa asiaan

OSUUSKUNNAN TOIMINNAN LOPETTAMINEN

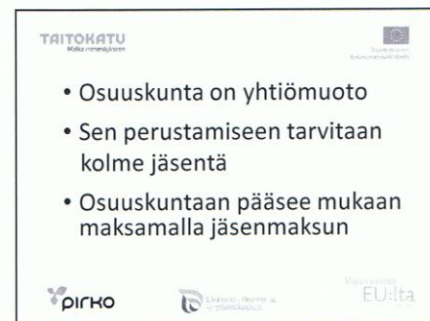
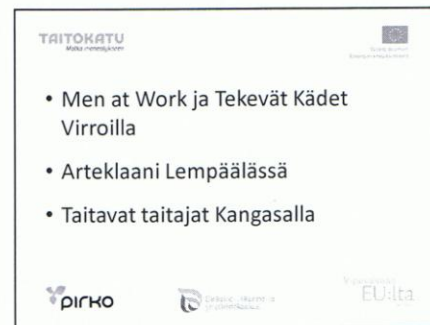
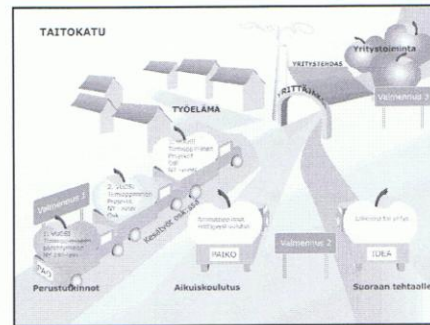
- Osuuskunta voidaan purkaa selvitystilamenettelyn kautta tai
- Jättää toimimattomana rekisteriin ja toimimattoman vuoden jälkeen tehdään ns. pikapurku
- Kauppa- ja rekisterihallitus poistaa 10 vuotta toimimattomina olleet yritykset

Kun osuuskunnan toimintaan löytyy aktiivisia toiminnasta kiinnostuneita henkilöitä, muodostuu siitä organisaatio, joka edistää opiskelun tiivistä liittymistä työelämään ja opiskelijoiden työllistymistä opintojen jälkeen.

Liite 2: Pirkanmaan ammattiopiston Nokian ja Ylöjärven toimipisteiden opiskelijoille suunnatun oppilaitososuuskuntainfon PowerPoint – esitys materiaali

1 (4)

22.9.2010

1
(jatkuu)

22.9.2010

TAITOKATU
oppilaitos

• Jäsenmäärää ei ole rajoitettu

• Osuuskunta on jäsentensä omistama ja hallinnoima yhteisyritys

TAITOKATU
oppilaitos

**MITÄ ON
OSUUSTOIMINTA
??**

TAITOKATU
oppilaitos

• Osuustoiminta on taloudellista yhteistoimintaa, jolla ->

• Saadaan aikaan asioita, joihin yhden ihmisen voimat eivät riittäisi

• Osuuskunnan asioista päätetään yhdessä, demokraattisesti

TAITOKATU
oppilaitos

**KOULUSSA TOIMIVAN
OPPILAITOS-
OSUUSKUNNAN
TARKOITUKSENA
ON..**

TAITOKATU
oppilaitos

• Toimia virikkeellisenä oppimisympäristönä

• Tuottaa jäsenilleen ennen kaikkea oppia ja turvallista tutustumista yrittäjyyteen

• Osuuskunnan tuottama taloudellinen voitto tarjoaa jäsenilleen myös taloudellista hyötyä, jonka jäsenet voivat käyttää yhdessä tai erikseen haluamallaan tavalla

TAITOKATU
oppilaitos

**MITÄ TYÖSKENTELY
OPPILAITOS-
OSUUSKUNNASSA
TARKOITTAÄ ??**

22.9.2010

TAITOKATU
Maku-mmeijyöry

 EUROOPAN UNIONIN
RAKENTAMINEN

- Oppilaitososuuskunnassa tehty työ kerryttää opintoviikkoja
- Asiakastyöt tehdään oppituntien puitteissa

TAITOKATU
Maku-mmeijyöry

 EUROOPAN UNIONIN
RAKENTAMINEN

- Valmentaja-opettaja ohjaa toimintaa
- Tulevaisuudessa mahdollisuus tehdä omia itsenäisiä työprojekteja osuuskunnan kautta

TAITOKATU
Maku-mmeijyöry

 EUROOPAN UNIONIN
RAKENTAMINEN

**HMM....
KIINNOSTUITKO
JÄSENYYPESTÄ..**

TAITOKATU
Maku-mmeijyöry

 EUROOPAN UNIONIN
RAKENTAMINEN

- Jäseneksi PIRKO:n oppilaitos-osuuskuntiin voivat liittyä 2. ja 3. vuoden yli 18-vuotiaat opiskelijat sekä alle 18-vuotiaat vanhempiensa luvalla
- Osuusmaksu (jäsenmaksu) on 20 €, jonka voi saada takaisin erotessaan osuuskunnasta
- Jokaisella jäsenellä on yksi ääni käyttöönsä osuuskunnan kokouksissa -> vaikutusmahdollisuus osuuskunnan asioihin

TAITOKATU
Maku-mmeijyöry

 EUROOPAN UNIONIN
RAKENTAMINEN

**OLISIKO MAHTAVAA
SAADA JO
OPISKELUAIKANA...**

TAITOKATU
Maku-mmeijyöry

 EUROOPAN UNIONIN
RAKENTAMINEN

- ... tehdyistä asiakastöistä palkkaa ja samalla kerryttää opintopisteitä ?
- ... luotua kontakteja yrityksiin, mahdollisiin tuleviin työpaikkoihin ?
- ... tehdä omien asiakkaiden työtilauksia?
- ... mahdollisuus näyttää kykysi ja työllistää itsesi?

22.9.2010

TAITOKATU
oppilaitos-
osuuskunta

MIETINTÄ-
MYSSYYN...

PIRHO
Koulutus- ja
työvoimapolitiikka
EU:lta

TAITOKATU
oppilaitos-
osuuskunta

- Kiinnostuitko oppilaitos-
osuuskunta –
työskentelyn tarjoamista mahdollisuuksista?
- Oletko kiinnostunut saamaan lisätietoa?
- Oletko valmis liittymään oppilaitos-
osuuskuntaan jos Nokian toimipisteeseen
sellainen perustetaan?

PIRHO
Koulutus- ja
työvoimapolitiikka
EU:lta

Liite 3: Pirkanmaan ammattiopiston Nokian toimipisteen opettajille suunnatun oppilaitososuuskuntainfon palautelomake

1 (3)

PALAUTELOMAKE

OPPILAITOSOSUUSKUNTA OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ – INFOTILAISUUS 16.12.2009

Tämän kyselyn tavoitteena on kartoittaa Pirkanmaan Ammattiopiston Nokian toimipisteen opettajien mielipiteitä ja käsityksiä oppilaitososuuskunnasta oppimisympäristönä ja työvälineenä. Kysely toteutetaan oppilaitososuuskunta – infotilaisuudessa läsnä olleille opettajille infotilaisuuden jälkeen 16.12.2009.

Vastaamalla näihin kysymyksiin annat Taitokatu – tiimille tärkeätä tietoa siitä miten oppilaitososuuskunta -asiaa voisi Nokian toimipisteessä viedä eteenpäin ja samalla osallistut sen kehittämiseen.

- 1. Saitko oppilaitososuuskunta -infotilaisuudessa tarpeeksi tietoa osuuskuntatoiminnasta ja osuuskunnasta yritysmuotona?**

___ Kyllä sain

___ En saanut. Jäin kaipaamaan tietoa seuraavista asioista:

- 2. Millaisen näkemyksen infotilaisuus antoi sinulle oppilaitososuuskunnasta oppimisympäristönä?**

- 3. Millaisia asiantietoja jäit infotilaisuuden jälkeen kaipaamaan?**

- 4. Onko yrittäjyys aihepiirinä tällä hetkellä ajankohtainen omassa työssäsi? Jos on, niin kuinka?**

(jatkuu)¹

2 (3)

5. Millä tavalla oppilaitososuuskunta tukisi opiskelijoiden motivaatiota opiskelua kohtaan?

6. Onko oppilaitososuuskunta oppimisympäristönä sellainen, mikä edistäisi opiskelijoiden mahdollisuutta työllistyä opiskelujen jälkeen?

☐ Kyllä
☐ Ei, koska

7. Soveltuuko oppilaitososuuskunta -oppimisympäristö mielestäsi opettamasi ammattialan opiskelijatöiden tekemiseen ja opintopisteiden keräämiseen?

☐ Kyllä soveltuu
☐ Ei sovellu, siksi että

8. Mitä luulet, toisiko oppilaitososuuskunta – työskentely sinulle itsellesi lisää työtehtäviä vai helpottaisiko se työtehtäviesi hoitamista?

9. Jos oppilaitososuuskunta – aiheesta järjestetään uusia tapahtumia opettajille ja opiskelijoille, oletko valmis osallistumaan niihin ja järjestämään opetuksen siten, että opiskelijat voivat osallistua tapahtumiin ja saavat tietoa aiheesta?

☐ Kyllä
☐ En

3 (3)

10. Millaista koulutusta / tiedotusta haluaisit oppilaitososuuskunta -aiheesta saada lisää lähitulevaisuudessa?

11. Ideoitasi ja kehittämis ehdotuksiasi aiheeseen liittyen...

12. Kerrothan edustamasi ammattialan nimen: _____

Mikäli haluat toimia ammattialasi yhteyshenkilönä oppilaitososuuskunta asioissa, kerro tässä nimesi ja puhelinnumerosi:

Tämän kyselyn pohjalta esiin tulleisiin kysymyksiin ja kommentteihin vastataan sähköpostitse lähitulevaisuudessa.

Kiitos vastauksistasi!

Taitokatu -projekti

Liite 4: Pirkanmaan Ammattiopiston Nokian ja Ylöjärven toimipisteiden opiskelijoille suunnatun oppilaitososuuskuntainfon palautelomake

TAITOKATU
Matka menestykseen

KIVA DUUNI

**Palautekysely Nokian toimipisteen Kiva Duuni –tapahtuman
osuuskuntainfosta 11.2.2010**

Onko oppilaitososuuskunta – toiminta hyvä tapa opiskella yrittäjyyteen liittyviä asioita?	☐ Kyllä ☐ Ei, koska _____ ☐ En osaa sanoa																																								
Haluatko opintojesi aikana kuulla lisää oppilaitososuuskunta – toiminnasta?	☐ Kyllä ☐ En, koska _____ ☐ En osaa sanoa																																								
Jos PIRKOn Nokian / Ylöjärven toimipisteisiin perustetaan oppilaitososuuskunta, oletko kiinnostunut sen jäsenyydestä?	☐ Kyllä ☐ En, koska _____ ☐ En osaa sanoa																																								
Ammattialasi ja luokka-asteesi	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>1 lk</th> <th>2 lk</th> <th>3 lk</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinto</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Kone- ja metallialan perustutkinto</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Kotityö- ja puhdistuspalvelujen perustutkinto</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Logistiikan perustutkinto</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Muovi- ja kumitekniiikan perustutkinto</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Rakennusalan perustutkinto</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Sähkö- ja automaatiotekniikan perustutkinto</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Ympäristö-, viher- ja maanrakentamisan perustutkinto</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Joku muu, mikä _____</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> </tbody> </table>		1 lk	2 lk	3 lk	Hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinto	☐	☐	☐	Kone- ja metallialan perustutkinto	☐	☐	☐	Kotityö- ja puhdistuspalvelujen perustutkinto	☐	☐	☐	Logistiikan perustutkinto	☐	☐	☐	Muovi- ja kumitekniiikan perustutkinto	☐	☐	☐	Rakennusalan perustutkinto	☐	☐	☐	Sähkö- ja automaatiotekniikan perustutkinto	☐	☐	☐	Ympäristö-, viher- ja maanrakentamisan perustutkinto	☐	☐	☐	Joku muu, mikä _____	☐	☐	☐
	1 lk	2 lk	3 lk																																						
Hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinto	☐	☐	☐																																						
Kone- ja metallialan perustutkinto	☐	☐	☐																																						
Kotityö- ja puhdistuspalvelujen perustutkinto	☐	☐	☐																																						
Logistiikan perustutkinto	☐	☐	☐																																						
Muovi- ja kumitekniiikan perustutkinto	☐	☐	☐																																						
Rakennusalan perustutkinto	☐	☐	☐																																						
Sähkö- ja automaatiotekniikan perustutkinto	☐	☐	☐																																						
Ympäristö-, viher- ja maanrakentamisan perustutkinto	☐	☐	☐																																						
Joku muu, mikä _____	☐	☐	☐																																						
Kiitos vastauksistasi!																																									

